

de Proosdijkoerier

JAARGANG 32 | NUMMER 2 | JUNI 2016

EUROPAFLATS EN THAMEN AAN DE DIJK

EEN DIENSTMEISJE WERD ZAKENVROUW

5.000 JAAR BEWONERS IN DE RONDE VENEN

ADVERTENTIEPAGINA BINNENZIJDE OMSLAG
IN BEZIT VAN AVANTI

Verenigingswerk

door Jaap Meulstee

De historische vereniging De Proosdijlanden is georganiseerd als een vereniging. Zo hebben we dat destijds met elkaar afgesproken en daarom houden we elk half jaar een algemene ledenvergadering. Met een totaal van ruim duizend leden is de opkomst op deze vergaderingen misschien beperkt. De op deze avonden aanwezige leden komen veelal voor de lezing na de pauze. Een uiterst legitieme reden voor het bezoek overigens.

Toch stellen we op die ledenvergaderingen met elkaar het beleid vast en nemen we bepaalde beslissingen, zoals die binnen een vereniging genomen worden. Op onze voorjaarsvergadering (in april jl.) hebben we de secretariële en financiële jaarstukken van 2015 unaniem mogen vaststellen. Er zijn op onze ledenvergaderingen altijd enkele leden, die kritische vragen stellen om ons bestuur scherp en alert te houden. Dank u wel daarvoor.

Zo een vergadering is overigens ook het moment waarop we de wisselingen in ons bestuur in persona kunnen voorleggen. Bestuurslid archeologie Paul Hoogers is in april officieel aangesteld. Het alvast meedraaien van Rob Blans en Wiesje Dijkxhoorn in ons bestuur is ook genoemd. In november komen we hier op terug.

Als bestuur zijn we in de gelukkige omstandigheid dat we een aantal gedreven werkgroepen actief zien met onze regionale historie. Genealogie, archeologie, documentatie, PR, fotografie, heemkunde, monumenten en lezingen zijn stuk voor stuk interessante werkgebieden. Mooi dat zich altijd mensen actief hiervoor willen inzetten. Dat geldt natuurlijk niet in de laatste

plaats voor ons schrijverscollectief, dat elk kwartaal ons alom gewaardeerde tijdschrift De Proosdijkoerier produceert. Heel veel dank daarvoor. U ziet, er is binnen een vereniging als de onze een brede reeks van werkzaamheden beschikbaar. Wilt u zelf actief meedoen hieraan? Schroom dan niet om een van onze bestuursleden een seintje te geven.

HISTORICUS OF GESCHIEDENISLIEFHEBBER?

Onlangs heb ik de uitspraak gedaan dat je geen historicus hoeft te zijn om van geschiedenis te houden. Het bezig zijn met vroeger is iets dat menig veertigplusser, maar vaak ook voor jongeren, een alleraardigst tijdverdrijf oplevert. Met elkaar spreken over de favoriete herinneringen aan vroeger is een nostalgische bezigheid, die menigeen warme gevoelens oplevert. Persoonlijk vind ik het leuk om bezig te zijn met de Amsterdamse School, niet alleen de middelbare school waar ik zelf mijn lessen volgde. Nog elk jaar komen we met een pakweg twaalfstal oud klasgenoten bij elkaar. Ook de bouwstijl, die kenmerkend is voor mijn geboortewijk de Spaarndammerbuurt. En de muziek (jaren zestig, begin zeventig), de fraaie omgeving van ons plassen- en poldergebied (cultuurhistorisch van grote waarde) en gesprekken met leeftijdsgenoten over wat er ooit was, laten je met een bepaalde vorm van gelukzaligheid teruggaan in de tijd. Iets wat u ongetwijfeld ook weer kunt met de inhoud van ons juni-nummer van de Proosdijkoerier, die u nu in handen houdt. Geniet van wat ooit geweest is. Denk terug met weemoed en plezier en vertel daarna met blij gemoed over De Proosdijlanden, een vereniging waar we met veel genoegen deel van uitmaken! ■

Bij de voorplaat

Op het voorblad van deze Proosdijkoerier een detail uit de kaart die Jacob Quirijnsz. van Banchem in 1593 tekende naar een kaart van Joost Jansz. Beeldsnijder (landmeter van Amstelland). De kaart maakt ook duidelijk waarom er sinds ons eerste nummer artikelen verschijnen over het uiterste puntje van de Proosdijlanden: Thamen en Uithoorn. Van Banchem legde op 20 september 1586 de eed af als landmeter van Rijnland en werkte vanaf 5 augustus 1599 in Leiden als stads-meestertimmerman en tesorier-extraordinaire. Er is een vermelding dat Jacob van Banchem op 4 januari 1601 overleed, hetgeen niet gestaafd wordt in een Begraafboek. Zoon Jacob Jansz. van Banchem volgt zijn vader op als stadstimmerman. De oudste zoon, Quirijn Jansz. van Banchem, was schilder in Avignon. De panden op nummer 75 en 76 aan Nieuwe Rijn in Leiden zijn door Jacob Quirijnsz. van Banchem gebouwd.

Digitale nieuwsbrief

Met enige regelmaat geven we een digitale nieuwsbrief uit.

Elke maand proberen we u via dit bulletin op de hoogte te stellen van de laatste nieuwtjes aangaande onze vereniging en de regionale historie.

Ontvangt u deze nieuwsbrief nog niet? Jammer, want de laatste actualiteiten en nieuwtjes plaatsen we niet altijd in de Proosdijkoerier.

Dus wilt u - net als bijna negenhonderd andere betrokkenen - toch goed op de hoogte blijven? Meld u dan eenvoudig aan door uw naam en e-mailadres in te vullen op de homepage van de website van de historische vereniging. U ontvangt dan ook regelmatig de nieuwsbrief. **Zie ook onze website: www.proosdijlanden.nl**

In deze Proosdijkoerier

- 47 Verenigingswerk
- 48 Bij de voorplaat | In deze Proosdijkoerier
- 49 5.000 jaar bewoners in De Ronde Venen
- 52 Een dienstmeisje werd zakenvrouw
- 58 Vinkeveen na 1945 [1]
- 62 Over bestuurders, klokkenluiders en doodgravers
- 66 Heilige grond
- 70 Europaflats en Thamen aan de Dijk
- 76 Hervormde School Mijdrecht
- 77 Toen en nu
- 78 Interview met Marjan Kruijt
- 81 Verenigingsnieuws

5.000 jaar bewoners in De Ronde Venen

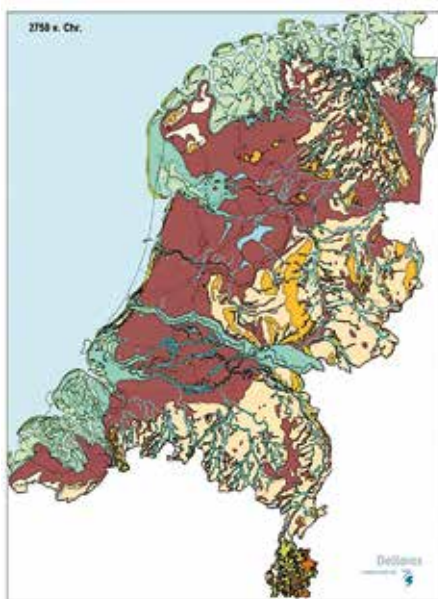
HET VROEGERE LANDSCHAP VAN DE RONDE VENEN

door Fred de Wit en Wim Bos

HET OUDSTE VERLEDEN

Als we meer willen weten over het oudste verleden van de plek waarop wij nu wonen, moeten wij tot ver in het verleden teruggaan. In de voorlaatste IJstijd - tot 130.000 jaar geleden - waren de gletsjers nog dicht tot ons huidige woongebied aanwezig. Deze waren toen van IJmuiden via de Utrechtse Heuvelrug naar Nijmegen gelegen. Gedurende de laatste IJstijd, tot 10.000 jaar geleden, lag de zeespiegel van de huidige Noordzee vele tientallen meters lager dan nu. Het Scandinavische landijs lag toen tot aan Hamburg. De Doggersbank in de Noordzee lag helemaal droog en Engeland vormde een geheel met het huidige continent.

Toen de IJstijden verdwenen begon het Holoceen, onze huidige geologische periode. Het klimaat werd warmer en vochtiger en onze streek veranderde geleidelijk in een gesloten moeras- en bosgebied. Door het smelten van de enorme landijsmassa's steeg de zeespiegel snel. Het westelijk deel van de provincie Utrecht veranderde in een waddegebied. Hier zette de zee zand en klei af. Het landschap bestond uit slikken, klei en zandplaten met daartussen brede geulen en kreken. In de ondergrond van de regio, onder een metersdikke veenlaag, vinden we deze door de zee afgezette zand- en kleilagen terug. Later verdween de invloed van de zee en ontstonden er uitgestrekte moerassen waarin dikke veenlagen tot ontwikkeling kwamen. De Rijn veranderde zijn loop vanaf Utrecht oorspronkelijk via de Vecht naar Bergen aan Zee, naar het westen via de Oude Rijn. Ongeveer 4.000 jaar geleden ontstonden er daardoor meerdere zijtakken

Nederland omstreeks 2750 voor Christus.
Een moerasgebied met veenriviertjes achter
de Strandwal

zoals de Vecht, de Haarrijn en Oude Rijn. De Haarrijn (bij Haarzuilens) kreeg eveneens afwatertakken naar het noordwesten: de Spengense Stroom (bij Kockengen) en de Kamerikse Stroom. De Oude Rijn waterde af naar Katwijk aan Zee.

OP DE GRENS VAN ZEE EN LAND

De Spengense Stroom waterde Rijnwater af naar onze omgeving en is nog te traceren in het Bovenland langs de Bovendijk in Wilnis. Daar zijn de zogeheten zandputten in het land zichtbaar. Deze stroom liep verder in noordwestelijke richting, alwaar afwatering plaatsvond in de wadgeulen en prielen van West-Nederland.

Hier was verkeer over water mogelijk en dat heeft ertoe geleid

dat de eerste bewoners van De Ronde Venen in de Late Steentijd (het Neolithicum van 3300-2800 voor Christus) zich konden vestigen op een oeverwal van een grote wadgeul: nu bekend als een kreekrug. Op deze grens van zee en land was het goed toeven voor de eerste bewoners. Voedselrijk stromend water leverde een bestaansbron voor jagers, verzamelaars en vissers. Zij konden zich voor lange of kortere tijd vestigen op deze stroomruggen en oeverwallen in het kwelder- en waddegebied van onze omgeving.

RAAP heeft Mijdrecht op de kaart gezet. RAAP is het advies- en onderzoeksbureau voor archeologische monumentenzorg en cultuurhistorie. In het RAAP-Rapport nummer 1633 voor de gemeente De Ronde Venen wordt een archeologische verwachting uitgesproken zonder de vindplaats direct te benoemen. Na enig onderzoek hebben we kunnen vaststellen dat

in de winter van 1996 twee studenten (Iris Reuselaars en Wilko van Zijverden) veldwerk deden in de polder de Derde Bedijking. Nabij de boerderij van de familie Wahlen aan de Westerlandweg hebben ze restanten van vuursteen aangetroffen. Ook asresten van een mogelijke nederzetting zijn daar gevonden.

Aanleiding was het "actualiseren van de Archeologische Monumentenkaart van de provincie Utrecht". Later veldwerk in onze gemeente heeft (nog) geen zichtbare overblijfselen uit het verleden opgeleverd. Hoewel de kreekruigen in het westelijk deel van onze gemeente aanknopingspunten zouden kunnen opleveren.

Nabij de Westerlandweg troffen zij "sporen van een klein kampement uit die periode". Onder het maaiveld op 30 tot 50 cm werden in een gebied van ongeveer 75 x 25 meter archeologische vondsten gedaan van een mogelijk kampement. Onder andere houtskool, restanten van handgevormd aardewerk en restanten van vuursteen werden aangetroffen. Het archief in Amersfoort geeft wel de werkaantekeningen van hun veldwerk, maar de foto's blijken niet meer toegankelijk. Dat deze vindplaats uniek is, blijkt uit het feit dat de kreekrug hier 180 meter breed is.

Vindplaats van resten beschaving uit de Steentijd nabij de Westerlandweg

Het is aannemelijk dat er 'verkeer' plaatsvond door de wadkreeken die vanaf de huidige locatie 'Uithoorn' het kreekstelsel van De Ronde Venen binnenkwamen. In het zuidwesten van de Derde Bedijking stond dit kreekstelsel in verbinding met de restanten van de afwatertakken van de Rijn, waaronder de Spengense Stroom zoals hierboven genoemd. Een recente vondst bij Nigtevecht leverde een boomkano op van ongeveer 800 voor Christus, de late IJzertijd.

Ruw stuk vuursteen met afdruk van schelp

VUURSTEEN IN DE RONDE VENEN

Vuursteen is de hardste steensoort dat in Nederland is te vinden. Het vuursteen kon afkomstig zijn uit Zuid-Limburg of het was als zwerfsteen aangevoerd door landijs of rivieren. Het Limburgs Krijt is omstreeks 145-130 miljoen jaar geleden gevormd toen hier een tropenzee lag. Het is een restant dat ontstond bij de afzetting van kalksteen. Vuursteen is harder dan staal. Met vuursteen kan in staal worden gekrast, maar met staal een kras maken in vuursteen lukt niet. Omdat het materiaal glasachtig is kan het gemakkelijk splijten en heeft het daardoor scherpe randen. Vroege bewoners konden hier gereedschappen van maken: pijlen, mesen en bijlen. Omdat de beide studenten in een verhoging van het landschap bewerkt vuursteen aantreffen, is te verklaren dat er toen van een tijdelijke bewoning in ons gebied sprake moest zijn. En omdat het hier gaat om restanten van vuursteen, gaat men er vanuit dat het hier een tijdelijke woonplaats betrof. Stromend water vanuit het achterland, hier in de richting van de zee, vormde een goede basis voor een bestaan als 'jager en verzamelaar' in onze omgeving: een nomadische bevolking. Deze onderzoeksresultaten vormen de basis voor het benoemen van de oudste bewoning in De Ronde Venen sinds omstreeks 5.000 jaar geleden!

HET VEENMOERAS

Omdat het klimaat verslechterde rond 4.000 jaar geleden werd het kouder en natter. Er is daarna lange tijd vermoedelijk geen of weinig bewoning in ons gebied geweest. De bewoners moesten zich terugtrekken naar de hogere en drogere delen in ons land. De strandwal aan de Noordzeekust sloot zich meer en er ontwikkelde zich in onze omgeving op de grens van land en zee een groot veenmoeras. Daardoor lieten de bewoners

alles achter wat zij niet met hun kano konden meevoeren naar de hogere delen in ons land.

Rond het grote veengebied ontstonden veenstroompjes als de Meije en de Amstel. Nog kleinere riviertjes als Grecht, Angstel, Waver en Winkel voerden het overtollige hemelwater af. De veenvorming ging door tot een hoogte van 7 meter boven de zeespiegel. Toen rond 1000 voor Christus het klimaat weer warmer werd, was het voor de mensen opnieuw aantrekkelijk om zich hier als jager en verzamelaar blijvend te vestigen. Eerst langs de aanwezige riviertjes en wadgeulen. Later werd al enkele eeuwen na het begin van onze jaartelling vanaf deze aanwezige riviertjes het moerasgebied door hen ontgonnen. Van deze tijd, rond het begin van onze jaartelling, is helaas nog niets bekend.

DE ROMEINEN IN ONS LAND

Toen de Romeinen ongeveer vijftig jaar voor het begin van onze jaartelling onze streek binnentrokken, waren er al diverse bewoners. Door de Romeinen werden zij Barbaren genoemd. De Romeinen konden zich hier vestigen dankzij de reeds aanwezige bevolking. Zo'n vier eeuwen lang lag de noordgrens van het Romeinse rijk nabij de Oude Rijn. Deze grens, ook wel Limes genoemd, liep van oost naar west en deelde het huidige Nederland precies in tweeën. Dat is ten zuiden van het huidige gebied van de Ronde Venen waar de Oude Rijn toen naar de Noordzee liep. Op strategische posities langs de Limes werden vele versterkingen aangebracht. Zoals het Castellum (kasteel) in het hart van De Meern: Leidsche Rijn. Op de plek waar Woerden nu ligt, lag ook een Romeinse Castellum: Laurium. Door deze grens met haar versterkingen konden de Romeinen de Friezen en de Germanen gemakkelijk tegenhouden. In genoemd Castellum in De Meern leefden gedurende twee eeuwen maximaal 500 soldaten. Het Castellum werd waarschijnlijk rond 40 na Christus gebouwd. Het eiken schip dat daar in 1997 werd gevonden en nu wordt tentoongesteld dateert van ongeveer 148 na Christus. Het is 25 meter lang en 2.7 meter breed.

Impressie: Het Castellum De Meern nagebouwd

Opzienbarend was in De Meern niet alleen het schip, maar ook de vondst van houten funderingspalen van een wachttoren als onderdeel van deze grenslijn.

Na de Bataafse opstand in 69 na Christus woonden er niet alleen maar soldaten. Het Castellum groeide uit tot een handelsnederzetting, een zogeheten Vicus. Dat is Latijn voor gehucht of wijk. De bevolking van deze Vicus bestond onder andere uit ambachtlieden en neringdoenden die handel dreven met de soldaten en hen van voedsel voorzagen. Er moet daarom toen al een 'achterland' voor de Romeinen geweest zijn. Er werden soldaten geronseld en de bevolking was van elkaar afhankelijk. Tacitus, een Romeins schrijver ca. 56-117 zegt: "Het terrein is er woest, het klimaat ruw, het leven en landschap somber. Hier kom je alleen indien het je vaderland is". Oude Romeinse munten zijn gevonden onder meer in Abbenes in de Haarlemmermeer en Amstelveen. Het is waarschijnlijk dat die munten duiden op handelscontacten met mensen uit dat gebied, die betaald werden voor goederen of diensten en dit geld meenamen naar de plek waar zij woonden. ■

Geraadpleegde bronnen:

- Iris Reuselaars en Wilko van Zijverden. 1997 Intern rapport veldwerk AMK-Utrecht 1995-1997. Intern rapport Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort.
- A.P Schilthuizen en H. Wijers. Een fysisch geografisch onderzoek in 5 polders rondom Mijdrecht. Een inventarisatie van de kreekrugresten in de polders Eerste Bedijking, Tweede Bedijking, Derde Bedijking, Wilnis-Veldzijde en Groot-Mijdrecht (Utrecht 1985)
- D.E.A. Schiltmans. In: Archeologische Kroniek van de provincie Utrecht 2002-2003: Plangebied Ringdijk Derde Bedijking te Mijdrecht, gemeente De Ronde Venen; een inventariserend archeologisch onderzoek, RAAP-rapport 904 (Amsterdam 2003)
- Gemeente De Ronde Venen: Bestemmingsplan Kom Mijdrecht; 5.9.2 Cultuurhistorische achtergrond, Ontstaansgeschiedenis.
- Archeologische Kroniek van de provincie Utrecht. <http://www.archeologischdepotutrecht.nl/kroniek/archeologische-kroniek-provincie-utrecht-2002-2003>
- A.J. Haartsen, CultGis: Beschrijving Utrechtse regio's. Copyright Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Bureau Landschap
- I. Bams in "De Ronde Venen in kaart", uitgave gemeente De Ronde Venen. 2007.

Op deze idyllische foto met zeilende dame staat Tine Bot, de verloofde van Pieter van der Maat. Deze Pieter (geboren in 1921) is een neef van Coba Bon en is een van de negen kinderen van Coba's broer Kees van der Maat, die op zijn beurt getrouwd was met Keetje Kooiman.

Jacoba Cornelia van der Maat 1896-1993

Een dienstmeisje werd zakenvrouw

door Piet van Buul

In vrijwel elke familie komt wel iemand voor die gedurende zijn of haar leven een bepalende rol heeft gespeeld en de familiegeschiedenis een beslissende wending heeft gegeven. Zo iemand is Jacoba Cornelia (Coba) van der Maat. Coba is geboren op 14 juni 1896 aan de Winkeldijk in Abcoude-Proosdij, als zevende kind van Cornelis van der Maat uit Abcoude en Frederika de Kruif uit Vinkeveen. Coba trouwde met Hannes Bon, sluiswachter van de Proosdijersluis. Zij bleek een ferme zakenvrouw, die al vroeg in de gaten had dat de Vinkeveense Plassen en de omgeving van de sluis een ideale plek waren voor de ontwikkeling van recreatie. Samen met haar man legde zij de basis voor Jachthaven en Camping Bon aan de Winkeldijk.

Jacoba van der Maat

Coba had drie oudere broers en drie oudere zussen. Na haar geboorte kwamen er nog een broertje en een zusje bij. Vader en moeder van der Maat waren godvruchtige mensen met een grote plichtsbetrachting. Ze hadden het niet breed. Dat betekende dat de kinderen na de lagere school aan het werk moesten. De jongens in de veenderij of als boerenknecht en de meisjes als hulp in de huishouding. Daar lag ook voor Coba de toekomst. De familie woonde in Abcoude Proosdij. Heel vroeger vormde Abcoude met de gehuchten Proosdij en Aasdom een heerlijkheid van Sint Pieter te Utrecht. In het begin van de negentiende eeuw werd het één gemeente, die behalve het dorp Abcoude ook de gebieden Proosdij, Aasdom en Achterbos omvatte. Proosdij en Achterbos zijn later bij Vinkeveen gevoegd. In 1941 werd Abcoude-Proosdij samengevoegd met Abcoude Baambrugge. Coba ging op zesjarige leeftijd naar de R.K. Meisjesschool in Abcoude. Dat was ongeveer een uur lopen, maar dat was in die tijd heel gewoon. In 1906 verhuisde het gezin Van der Maat naar Achterbos in Vinkeveen, waar vader

in de veenderij ging werken. Coba bleek een goede leerling die ongetwijfeld in aanmerking zou zijn gekomen voor een vervolgoopleiding. Maar als kind uit een groot en arm gezin was haar lot bepaald. Na de lagere school ging het twaalfjarige meisje als huishoudelijke hulp aan de slag.

IN DIENST BIJ DE FAMILIE BON

Na een paar kortstondige dienstbetrekkingen kwam Coba in 1909 als dertienjarige in dienst bij Hannes en Christina Bon-Van der Linden. (Jo)Hannes Bon (geboren op 12 april 1873 te Abcoude), was het derde kind uit het huwelijk van Klaas Bon en Cornelia Sloothaak. Hannes kreeg op 28-jarige leeftijd een aanstelling als sluiswachter van de Proosdijersluis en trouwde in 1901 met Christina van der Linden. Zij kregen twee zoons die op zeer jeugdige leeftijd overleden en drie dochters: Cornelia (1905), Anna (1908) en Everdina (1909). Toen Coba als dertienjarig meisje in betrekking kwam in dit gezin boterde het al snel niet tussen haar en de vrouw des huizes, Christien. Na enige maanden

Gezin Bon met Jacoba (links vooraan)

ging Coba er weg en ze vond een betrekking bij de fa. Albers in 'Het Dorstige Hert' in (bij de) Stokkelaarsbrug. Daar kon ze het helemaal niet uithouden en na een paar weken pakte zij haar spulletjes weer bij elkaar en stapte op de beurtvaartboot naar Vinkeveen, waar ze haar intrek nam bij haar ouders. Maar zij kon natuurlijk

niet thuis blijven. Een nieuwe baan vond ze in 1910 in Abcoude in 'Het Amsterdams Koffiehuis' bij de familie A. v.d. Kroon. Daar bleef zij bijna drie jaar. Leergierig als ze was, heeft ze hier veel opgestoken van het horecabedrijf. Dat zou haar later nog van pas komen

HANNES WERD WEDUWNAAR

Na een huwelijk van tien jaar stierf Hannes' echtgenote Christien in januari 1911. Hannes bleef met drie jonge dochters achter. Voor een man alleen was dat in die tijd een lastige opgave. Hij kreeg hulp van een huishoudster, Alida Sluyter, die hem twee jaar lang door de eerste moeilijkheden heen hielp. Toen Alida ging trouwen, moest Hannes naar een andere hulp uitzien. Hij informeerde bij de familie Van der Maat of er nog een dochter was die hem wilde helpen in zijn zorg voor drie meisjes van 7, 4 en 3 jaar oud. Ondanks dat zij nog 17 jaar moest worden, was Coba bereid die zware taak op zich te nemen. Dat ze van aanpakken wist had ze al eerder bewezen.

Ze bouwde al snel een goede band op met de drie meisjes. Ook voor Hannes Bon was de komst van Coba een verademing in zijn leven, dat de nodige tegenslagen had gekend.

De verstandhouding tussen Hannes Bon en zijn jonge huishoudster groeide uit tot een hechte vriendschap en vervolgens tot een innige liefde die resulteerde in een huwelijk. Zij kregen twee zoons: Nico, die geboren werd op 21 augustus 1916 en Kees, geboren op 24 juli 1918.

(Jo)Hannes Bon

EEN DRUK LEVEN

Met hun vijf kinderen waren het voor Hannes en Coba drukke tijden. Hannes was in die tijd nog steeds sluiswachter en werkte daarnaast ook nog in de veenderij. Dat betekende dat de jonge moeder naast de zorg voor het huishouden, ook de Proosdijersluis moest bedienen als haar man in de veenderij werkzaam was. Dat weerhield het echtpaar er

niet van om na te denken over de toekomst.

Er was een toenemende belangstelling voor de sportvisserij op de Vinkeveense Plassen. Daar zat brood in, bedachten Hannes en Coba. In november 1921 kocht Hannes voor 7000 gulden een perceel weiland met een (bouwvallig) huis, twee schuren en een hooiberg van zijn broer Piet. De prijs was aan de hoge kant, maar dit bleek achteraf de belangrijkste aankoop van zijn leven. Hij begon een roeibotenverhuurbedrijf voor hoofdzakelijk sportvissers. Een kamer in de woning bij de sluis werd ingericht voor de verkoop van koffie, melk en limonade. De toeloop van sportvissers nam steeds grotere vormen aan en er werden nieuwe roeiboten gekocht.

DE PROOSDIJERSLUIS

Naar aanleiding van de ingediende droogmakingsplannen van onder meer de polders van Abcoude en Vinkeveen besloten de Staten van Utrecht in 1866 tot de aanleg van de Proosdijersluis. In die tijd was turf een belangrijke brandstof. Amsterdam was een grootgebruiker van de turf uit het laagveengebied tussen de Amstel en de Vecht. Het vervoer van turf vanuit de Vinkeveense- en Proosdijer Polder in noordelijke richting ging over water. In de beide polders waren al redelijke vaarwegen zoals de Kleine-, de Midden- en de Proosdijer wetering om de Proosdijermolen te bereiken. Vanaf de molen was er een vaarweg via de Winkel, De Waver en de Bullewijk in noordelijke richting. De Waver verbindt in Amstelland twee stroomsystemen. In het noorden dat van Holendrecht en Bullewijk en in het zuiden dat van Winkel en Oude Waver. De Waver kent twee Y-splitsingen: in het noorden bij de Voetangel en in het zuiden bij de Stokkelaarsbrug. In het gehucht Stokkelaarsbrug liggen er bruggen over de Winkel en over de Waver, bij de Voetangel ligt ook een brug over de Waver. In de weg tussen de polder De Ronde Hoep en Waverveen ligt de Waverbrug. Deze

Coba Bon-Van der Maat met haar twee zoons Nico en Kees

Jachthaven „Hotel Bon“

Jachthaven Bon in de jaren 40

brug ligt echter niet over de Waver maar over de Oude Waver, die van Stokkelaarsbrug tot de Amstel bij Nesslersluis loopt. Heel vroeger waren die bruggen vaste oeververbindingen. De Proosdijersluis aan de Winkel-dijk ging er voor zorgen dat de twee vaarwegen met elkaar verbonden werden en het hoogteverschil tussen beide vaarwegen werd ondervangen. Gelijktijdig met het besluit tot de bouw van de sluis, werd bepaald dat er beweegbare bruggen moesten komen om het door-gaande scheepvaartverkeer mogelijk te maken.

DE SLUISWACHTERS

Het is niet helemaal te achterhalen, maar vermoedelijk was de sluis in 1874 operationeel. Onduidelijk is ook wie de eerste sluiswachter was. Vlak bij de sluis stonden de Proosdijermolen en een boerderij, bewoond door Klaas Bon. Klaas was molenaar en vervener en het vermoeden bestaat dat hij of een van zijn kinderen vanaf het begin de sluis heeft bediend. Dat zou dus best zijn zoon Hannes geweest kunnen zijn, die van 1901 tot 1931 officieel pachter van de sluis was. Eind jaren dertig vond

er een renovatie van de sluis plaats, die onder leiding stond van Pieter van der Maat. Na het overlijden van Hannes Bon in 1931, nam zijn vrouw Coba de pacht over.

Al tijdens de pachtperiode van haar man Hannes konden bij Coba flesjes Fosco-chocolademelk, koffie, fris en waarschijnlijk ook wel een neutje verkrijgen. Ze had voor deze handel een apart kamertje in het sluishuis vrij gemaakt. In de periode dat Coba sluiswachter was, liet zij het Hotel-Café Bon bouwen. Het hotel had zeven kamers waar men kon overnachten.

Later heeft ze ook de zolders van de nabijgelegen schuren laten verbouwen tot drie slaapzalen. Een zaal voor de vissers en twee zalen voor de dames en heren recreanten, die in die tijd nog gescheiden moesten overnachten.

Coba was sluiswachter tot

1947, waarna haar zoon Kees de pacht overnam. Kees zorgde voor het schutten van de schepen tot 1963. In 1964 en 1965 heeft het echtpaar Meersen de sluis bediend. In 1966 nam Joop Redegeld de pacht over. Tijdens zijn pachtperiode, die tot 2003 duurde, zijn

'ZE VERKOCHT NAAST CHOCOLADEMELK EN FRISDANK OOK WEL EEN NEUTJE AAN DE VISSERS'

Hotel Bon in 1934

de oude sluis en het oude sluishuis afgebroken en vond nieuwbouw plaats. Omdat er gedurende die periode geen inkomsten uit de sluis kwamen, moest Joop met de verkoop van krantjes, ijsjes, frisdrank gasflessen, touw en bootbenodigdheden zijn inkomen bij elkaar schrapen. Ook handelde hij in bootjes en knapte ze op. Hij richtte in 1966 eigenhandig een werkplaats in (ter vermijding van 2x bouwen zeer kort achter elkaar) waar hij ook complete houten jollen bouwde. Na de pensionering van Joop Redegeld nam zijn zoon Richard de pachtovereenkomst voor een korte periode over waarna Ad Geerlings van 2006 tot eind 2015 de functie vervulde. Toen Jeroen Bon vervolgens zijn taak overnam was de cirkel rond en was er weer een sluiswachter uit de familie Bon.

RECREATIE EN TOERISME

In de eerste helft van de vorige eeuw bracht de veenderij steeds minder op, maar het toerisme kwam steeds meer in ontwikkeling. Hannes Bon richtte met twee vrienden de Jacht- en Visserijvereniging 'De Goede Vangst' op, waarin zo goed als alle eigenaren van land en water in de Vinkeveense Plassen verenigd waren. Het kamperen op de diverse eilanden kwam meer en meer in trek. De verkoop van drank, koffie en limonade liep dan ook voortreffelijk. Door de ervaring die Coba opgedaan had bij de familie Van der Kroon in 'Het Amsterdamse Koffiehuis' in Abcoude leidde zij de zaak op een voortreffelijke manier, daarbij terzijde gestaan door 'haar' dochters uit het eerste huwelijk van Hannes.

Het ondernemende echtpaar ging zich steeds meer op het toerisme en de recreatie richten. In 1925 bouwde Hannes het eerste zomerhuisje voor vakantieoelinden

De Proosdijersluis

bij de plassen. Op 28 oktober kocht hij de Proosdijer Molen met huisje en erf. Dat liet hij het jaar daarop verbouwen tot twee zomerhuisjes. In 1926 werd ook het visserijcafé geopend. In 1927 verhuurde hij beide zomerhuisjes voor vijf jaar aan J.G. Huurnink uit Amsterdam. Toen in 1930 de oudste zoon Nico van school kwam, leerde hij van zijn vader het vervenersvak. Eind 1930 werd Hannes ziek, de ziekte verergerde zich in de volgende weken en op 12 februari 1931 overleed hij aan een longontsteking.

HET LEVEN GING VERDER

Coba bleef na het overlijden van haar man achter met de zorg voor haar kinderen en het bedrijf. Zij sloeg zich er uiteindelijk goed doorheen. Zij ontpopte zich tot een vooruitstrevende zakenvrouw, want zij beseftte dat de toekomst meer lag bij de watersport dan in de veenderij. In 1933 liet zij plannen ontwerpen voor de bouw van een café-restaurant met hotelgelegenheid en overnachtingsmogelijkheid voor sportvissers. Haar zwager Piet Bon leende haar het ontbrekende geld.

In maart 1933 was de aanbesteding van het gebouw met loods. Voor 7.350 gulden startte de fa. Albers begin april 1933 met de bouw en al op 1 augustus 1933 kon de opening worden gevierd. Een mooie prestatie voor de jonge weduwe, die als eenvoudig dienstmeisje was begonnen. Het ondernemen zat in haar genen en ze slaagde er in om met slechts een lagere schoolopleiding een succesvol ondernemer te worden. Dochter Anna trouwde en de jongste zoon Kees ging naar het seminarie in Culemborg. Daar bleef hij niet lang en na zijn terugkomst ging hij thuis aan de slag. Samen met haar kinderen bouwde Coba de zaak verder uit.

In 1935 kwam er een kanoloods met slaapzalen. De verhuurafdeling kreeg er drie zeilboten bij. Er lagen ook zeilboten van klanten in stalling. Dat betekende dat de winterstalling moest worden uitgebreid. Dat gebeurde 1937 toen de winterstalling uitgebreid werd tot 130 vierkante meter met helling.

MOEILIJKE OORLOGSJAREN

De dochters van Coba trouwden en Kees moest in militaire dienst. Maar het werk ging door. Coba kreeg hulp van een nichtje, Lies v.d. Heuvel. In de oorlogsjaren lag het werk niet stil, er kwamen ligplaatsen bij voor zomerstalling, er werden nieuwe steigers gebouwd en er kwamen zeilboten bij voor verhuur. De laatste oorlogsjaren kenmerkten zich ook door het grote aantal onderduikers dat hun toevlucht zocht bij de Vinkeveense Plassen. Coba zorgde ervoor dat zij bij jachthaven Bon een veilig onderkomen vonden. Na de bevrijding besloot Coba het bedrijf aan haar zoons Nico en Kees over te doen. De drukte was haar te veel geworden.

Ingaande 1 januari 1946 deed zij het café-hotel-restaurant met roeibotenverhuur over aan haar oudste zoon Nico en de jachthaven met loods en zeilbotenverhuur aan Kees. Coba bleef in het sluishuis wonen tot Kees ging trouwen. Dat gebeurde in 1947. Hij trok met zijn echtgenote in de sluiswachterswoning. Hij nam toen ook de taak van sluiswachter over en hij bleef dat tot 1963. Kees was ook betrokken bij de ontwikkeling van het bedrijf en het campingterrein. Daarnaast was hij vijftienvintig jaar lid van de gemeenteraad in Abcoude, waarvan zeventien jaar als wethouder. Dankzij zijn activiteiten in de Abcouder gemeenschap werd hij de eerste ereburger van Abcoude. De lokale sportzaal is naar hem vernoemd.

EEN RUSTIGE OUDE DAG

In de wetenschap dat het bedrijf in de goede handen van haar zoons Nico en Kees overgegaan was, nam Coba haar intrek in het woonhuis Winkeldijk 21, maar niet nadat ze het had laten uitbreiden en moderniseren.

In 1952 ontmoette Coba haar oude jeugdvriend Jan de Wit, die inmiddels weduwnaar was geworden. Al snel besloten ze om de jaren die hen nog restten, samen door te brengen. Zij trouwden op 15 oktober 1952 en vestigden zich in Vinkeveen aan de Herenweg nabij de Bernhardlaan. Ondernemend als zij ook toen nog

waren, lieten zij langs de Bernhardlaan een nieuw huis bouwen volgens eigen plan. Dat huis kwam omstreeks 1959 gereed. Hier hebben Coba en Jan nog een aantal jaren met veel plezier samen doorgebracht. Jan de Wit werd eind 1966 ernstig ziek en hij overleed op 9 maart 1967.

EEN BIJZONDERE VROUW

Het verhaal van Coba van der Maat is het verhaal van een meisje uit een arm gezin dat dankzij haar wilskracht, door haar capaciteiten als ondernemer en door haar vooruitziende blik alles uit haar leven heeft gehaald wat erin zat. In de familie Bon en de familie Van der Maat zal de herinnering bewaard blijven aan Coba als een geweldige vrouw, die veel in haar leven heeft gepresteerd en die verschillende tegenslagen wist te overwinnen. Coba overleefde haar beide zoons en overleed in 1993. ■

Bronnen:

- "Een familiegeschiedenis" samengesteld t.g.v. de familiereunie van de familie Van der Maat in 2005 door Tineke Feldberg-Van der Maat met medewerking van Wim Snoek en Jack Bon.
- 'De Proosdijersluis' door Ad Geerlings, sluiswachter Proosdijersluis van 2006-2015.
- Diverse publicaties op internet en Wikipedia.

'Visschen en vaaren' bij Jachthaven Bon

Vinkeveen na 1945 [1]

Bouwen voor en aan een nieuwe samenleving

door Peter van Golen

OVER DE POLITIEKE EN DE MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELINGEN IN VINKEVEEN NA 1945

In het najaar van 1945 kwam er ook in Vinkeveen weer een aanzet tot een normaal, burgerlijk bestuur. Op 8 november 1945 kwam voor het eerst een gemeenteraad bijeen die weliswaar niet was gekozen, maar wel was samengesteld uit een doorsnee van de bevolking. In deze raad keerden, uit de vooroorlogse gekozenen, slecht drie leden terug: N. Aarsman, A. Kolenberg en W. Borst. De nieuwe leden waren: Joh. van Wijk, J. J. Bakker, W. Leeflang, H. M. van Vliet, G. van Vliet, F. van Golen, J. Samsom en L. P. Samson. N. Aarsman en J. Samsom werden tot wethouder gekozen; J. Ekel bleef aan als gemeentesecretaris. De gemeenteraad werd voorgezeten door de burgemeester van Abcoude, Mr. S.P. baron Bentinck, die als waarnemend burgemeester functioneerde tot 21 mei 1946.

Burgemeester Bentinck bij de opening van het Paardenrustoord in Soest, midden jaren zestig.

Het dagelijkse leven had zijn gewone gang hernomen. De NSB'ers werden tijdelijk geïnterneerd. Na hun vrijlating pakten ook zij de draad in de samenleving weer op en werden zonder rancune geaccepteerd als gewone burgers.

Pas in de zomer van 1946 werden in het gehele land weer raadsverkiezingen gehouden. De nieuwe raad van Vinkeveen en Waverveen kwam op 3 september

1946 voor het eerst bijeen. De raad bestond toen uit N. Aarsman, P. Burggraaf, C. Burggraaf, N. de Haan, G. van Vliet, J. van Scheppingen, H. M. van Vliet, J. J. Bakker, G. van den Bos, J. Th. van Wijk en A. Kolenberg. J. Th. van Wijk en P. Burggraaf werden tot wethouder gekozen.

In de openbare raadsvergadering van 21 mei 1946 werd A. C. Blom geïnstalleerd als burgemeester. Blom was werkzaam op de secretarie van de gemeente Uithoorn. In de oorlog had hij actief deelgenomen aan verzets-handelingen en binnen en buiten zijn mogelijkheden als gemeenteamtenaar, medeburgers geholpen de verschrikkingen van de bezetting te verzachten. Per Koninklijk Besluit van 27 april 1946 werd hij tot burgemeester benoemd. Hij zou het blijven tot zijn aftreden op 11 december 1967.

Familie burgemeester Blom, foto afkomstig van website Genealogie Blom

Bij de verkiezingen in 1946 werd nog niet zo duidelijk met politieke leuzen gewerkt. De partijen stonden op de kieslijst aangekondigd als lijst 1, 2 en 3. Voor de Vinkeveeners was dit kennelijk duidelijk genoeg.

N. Aarsman, J. van Scheppingen, H. M. van Vliet, J.J. Bakker, J. Th. van Wijk, A. Kolenberg, (Kath. Volks Partij), J. Samsom, (Christ. Hist. Unie), P. Burggraaf (Anti Revolutionaire Partij), C. Burggraaf, N. de Haan,

G. van Vliet (Hervormde Kiesvereniging). De ARP en de HK vormden bij de verkiezingen voor de gemeenteraad vaak een gezamenlijke lijst: Protestantse Groepering.

Het was geen eenvoudige zaak voor de politiek om een werkzaam bestuurscollege samen te stellen. Met name de niet-Katholieke bevolkingsgroep was een verdeeld huis. Er waren vier partijen die visten in de door Hervormden en Gereformeerden beheerste protestantse afdeling van de politieke vijver: de Anti Revolutionaire Partij, ARP; de Christelijke Historische Unie, CHU; de Hervormde Kiesvereniging, HK; de Staatkundig Gereformeerde Partij, S.G.P. De ARP verkreeg de stemmen in meerderheid van de Gereformeerden. De CHU verkreeg de stemmen hoofdzakelijk van de Hervormde Vinkeveners. De S.G.P. verkreeg de stemmen uitsluitend van Hervormden. Groot verschil in het stemgedrag was er tussen verkiezingen voor de eigen gemeenteraad en de Provinciale en Tweede Kamerverkiezingen. De HK was alleen actief als het om plaatselijke politiek ging. Bij landelijke verkiezingen stemden deze Vinkeveners vooral op de CHU en een klein deel op de SGP.

Tot in de jaren zestig kwamen CHU, ARP en HK regelmatig uit met een gezamenlijke lijst, de lijst Protestantse Groepering. Ondanks pogingen daartoe lukte het niet altijd om alle protestantse groeperingen onder één lijstnummer te verzamelen. Na het vertrek van Jan Samsom als raadslid in 1966, kon de CHU geen overeenstemming met de beide andere partijen bereiken voor een verkiesbare plaats op de gezamenlijke lijst. De CHU kwam toen in het vervolg met succes uit met een zelfstandige lijst. Belangrijk was daarbij het charisma van de lijsttrekker. In onderstaande lijst van de verkiezingsuitslagen van de gemeenteraad van 1966 en de uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer 1963 is het kiezersgedrag terug te zien.

Bij collegebesprekingen door de verschillende partijen werden stem-optel-constructies gehanteerd van resultaten, die behaald waren in het heden en verleden bij een verkiezing van Gemeenteraad, Provinciale Staten of Tweede Kamer. Welke partij had de meeste Vinkeveners voor hun verkiezingsprogramma weten te trekken en wie mocht zich daardoor de grootste partij achten?

De raadsleden van de KVP zullen wellicht achteroverleunend in de raadszetels enigszins geamuseerd hebben toegekeken en geluisterd in afwachting van welke bekende politieke figuur de komende vier jaar met hen het collegebeleid zou uitmaken. De stemverhouding tussen Rooms en Protestant stond min of meer vast. Interessant was de detaillering van de stemmen. Deze politieke situatie duurde tot het midden van de jaren zestig.

De oorlog en de bezetting hadden Nederland veel leed bezorgd. Na de oorlog werd duidelijk hoe groot het gebrek was aan allerlei grondstoffen. Om enigszins greep te houden op de verdeling van grondstoffen en werkrachten werd door de rijksoverheid streng toegezien op de verdeling van grondstoffen en dan speciaal van de bouwmaterialen. De overheid hield nauwkeurig bij, door het controleren van bouwplannen en vergunningen wie, wat, waar bouwde. De zogenaamde 'Wederopbouwwet'.

	gemeenteraad		tweede kamer		tweede kamer	
	1966		1963		1967	
	stemmen	%	stemmen	%	stemmen	%
1. K.V.P.	1408	41,6	1596	52,1	1503	43,4
2. P.v.d.A	135	4,0	203	6,6	174	5,0
3. V.V.D.	508	15,0	266	8,7	398	11,5
4. A.R.P.	-	-	308	10,0	340	9,8
5. C.H.U.	361	10,7	360	11,7	410	11,6
6. C.P.N.	-	-	17	0,6	34	1,0
7. P.S.P.	-	-	19	0,6	34	1,0
8. S.G.P.	-	-	138	4,5	121	3,5
9. Lijst Voogd	-	-	-	-	1	0,0
10. B.P.	506	15,0	124	4,1	269	7,8
11. G.P.V.	-	-	3	0,1	12	0,5
12. Lib.Volkspartij	-	-	-	-	2	0,0
13. de Noodraad	-	-	-	-	22	0,7
14. Landsbelangen	-	-	-	-	6	0,2
15. Lijst Machiela	-	-	-	-	2	0,0
16. C.D.U.	-	-	-	-	9	0,3
17. D 66	-	-	-	-	112	3,3
18. Partij Ongehuwd.	-	-	-	-	13	0,4
19. Volkswil & Ref.	-	-	-	-	-	-
20. Prot.Chr.Groep	465	13,7	-	-	-	-
21. Overigen	-	-	31	-	-	-

Spoorlaan, oude Ansichtkaart

Groei was niet de eerste opdracht aan de gemeente Vinkeveen en Waverveen. Slechts een aantal huizen per jaar mocht gebouwd worden. Dit wooncontingent werd vaak in overleg met omringende gemeenten geruild en opgespaard, zodat om de paar jaar een rijtje huizen gebouwd kon worden. De woningbehoefte was dus heel groot in Vinkeveen.

Naarmate de welvaart toenam en langzaam ook in Vinkeveen zichtbaar werd, kwam met de welvaart de verzoeking: "Hoe manipuleren wij de Wederopbouw-wet in ons voordeel".

Het college van B & W zou erdoor in ernstige verlegenheid geraken. De manipulatie van de aanvragen voor bouwvergunningen ging in de gemeente Vinkeveen en Waverveen een aantal jaren zonder problemen. Maar de kruik ging ook in Vinkeveen zolang te water, totdat hij barstte.

De Raad der Gemeente werd door de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening er op attent gemaakt, dat geconstateerd was, dat er onjuiste informatie werd gebruikt om vergunningen aan te vragen en te verlenen. In een brief, gedateerd 4 mei 1966, werd het college van Burgemeesters en Wethouders om opheldering gevraagd over een aantal vergunningen. De minister verbaasde zich over de geringe bouw-kosten in verhouding tot de kosten van bouw materiaal en arbeidsloon en de grootte van de bouwprojecten. In de brief werd een aantal projecten genoemd waar de bouwkosten 50% of meer het bedrag van de bouw-kosten hadden overschreden. Uit de correspondentie blijkt dat het antwoord van het college van B & W aan

de minister dermate ontwijkend en nietszeggend was, dat de minister daarmee geen genoegen nam en meer duidelijk wenste over het gevoerde beleid. Het verwijt van de minister was: (Citaat)

- a. *het falen van de technische dienst*
- b. *controversen inzake het in bouwzaken te voeren beleid.*
- c. *het jarenlang ontbreken van serieuze controle op in bouwaanvragen vermelde bouwkosten, met als gevolg het verlenen van een groot aantal rijksgoed-keuringen, waartoe Burgemeester en Wethouders niet bevoegd waren. (Einde citaat)*

En dan volgt nog als voorbeeld, dat er aan opgegeven bouwkosten werd vermeld f 500.000,-, terwijl als werkelijke bouwkosten f 1.600.000,- werd uitgegeven. De minister laat extra zwaar meewegen in zijn oordeel, dat het college door hem werd beoordeeld als ter zake kundige mensen.

De brief van de minister was aanleiding voor de raad om een bijzondere commissie van onderzoek in te stellen. De conclusie van de commissie werd samengevat in het zogeheten 'Blauwe Rapport'. Het falen van de technische dienst werd door de commissie beloond met een voorstel aan de raad om de technische dienst op te heffen. Het werd voorgesteld als een reorganisatie van de dienst Bouw- en Woningtoezicht. Men dacht met deze oplossing ook een lange ontslagprocedure te voorkomen bij het ontslaan van personeel en in het bijzonder de gemeentearchitect. Als argument werd gebruikt dat deskundigheid ook ingehuurd kon worden. Het falen van de technische

dienst door gebrek aan deskundigheid speelde ook een rol bij het punt van de minister over de contro-versen inzake het in bouwzaken gevoerde beleid. Kennelijk was de minister erachter gekomen dat het pad van de aanvraag voor een vergunning meestal via de burgemeester, dan wel via een wethouder liep. Pas nadat dit collegelid fiat had gegeven voor het verstrekken van een vergunning, volgens de manipulatiemethode, kwam de aanvraag bij de gemeentearchitect en de technische dienst in het laatje "te behandelen". Er viel dan weinig meer goed of af te keuren.

De raad der gemeente Vinkeveen en Waverveen was niet onverdeeld gelukkig met het rapport van de commissie. Er ontstond duidelijk een crisissfeer. Burgemeester A.C. Blom werd verweten dat hij een overheersende positie in het bestuur van de gemeente had opgebouwd, de wethouders waren niet in staat gebleken voldoende tegenweer te leveren om corrigerend tegenspel te leveren.

Burgemeester A.C. Blom werd op 11 december 1967 uitgenodigd voor een gesprek bij minister Mr. H.K.J. Beernink van Binnenlandse Zaken, na afloop van dit bezoek deelde hij mede dat hij besloten had zijn ontslag in te dienen. Het werd hem verleend.

De bouwfraude, zo kreeg de manipulatiemethode een deftige naam, vond plaats in de regeerperiode van de wethouders J. Turkenburg en C. Burggraaf. Inmiddels was na de verkiezingen in 1966 het oude college weer aangetreden. De raad der gemeente wilde schoon schip maken en een nieuw college vormen. De wethouders J. Turkenburg en C. Burggraaf traden af. Maar doordat één van de KVP-raadsleden en tegenstander van het aanblijven van de wethouders ging verhuizen, kon de afgetreden wethouder Turkenburg als raads-lid terugkeren en door op zichzelf te stemmen weer gewoon wethouder worden.

Ook opvallend: dat de afgetreden wethouder Burggraaf (Protestants Christelijke groepering) hetzelfde stemgedrag als de KVP-raadsleden ontpleoide. Er werd een nieuw college van B & W gevormd, met mevrouw M. de Rijk-Röling (KVP) en S. de Haan (PG) als wethouders. Het Utrechts Nieuwsblad van woensdag 10 januari 1968 meldde na een rondgang in Vinkeveen in januari 1968: "de affaire is afgedaan, er is niemand gedupeerd, alleen zijn er huizen gebouwd die er nog niet mochten staan, dat is alles".

De gewone man in het dorp tilde er niet zo zwaar aan. De sfeer in de raad is vier jaar, tot 1970, enigszins gespannen geweest. De uitwerking van dit zogenoemde bouwschandaal heeft zijn uitwerking op de verkiezingen van 1970 niet gemist.

Voorafgaand aan de verkiezing van de gemeenteraad in 1970 stak er een politieke storm op in het glas water van de Vinkeveense politiek. In de roerige jaren zestig voltrokken zich, zonder grote opschudding te veroorzaken, ook heel positieve ontwikkelingen voor de gemeenschap van Vinkeveen. Er kwam ruimte op de bouwmarkt voor de bouw van woningen in nieuwbouwwijken.

Er werden huurwoningen gebouwd. Om de huur betaalbaar te houden werd de financiering gekoppeld aan de bouw van woningen in de vrije sector.

Samen vormden deze huizen de nieuwbouwwijk Zuiderwaard.

Zicht op Zuiderwaard, Fotograaf Sven Pothuizen, ESP Event Support

De woningen in de vrije sector werden in meerderheid gekocht door mensen van buiten Vinkeveen. Het aantal inwoners van Vinkeveen nam fors toe en daarmee ook de verscheidenheid in beroepsbevolking. Vinkeveen werd een forensengemeente. ■

Bronnen:

- RHC Breukelen, notulen van de raad der gemeente Vinkeveen en Waverveen en archief Piet Koster

Over bestuurders, klokkenluiders en doodgravers

EEN KIJKJE IN MIJDRECHTS VERLEDEN

door Joop Frankenhuizen

Wie ooit gedacht heeft dat het in Mijdrecht altijd rustig was, moet eens even teruggaan naar de tijd dat het dorp, opgejut door gebeurtenissen in de grote steden, probeert het juk van de gevestigde orde van zich af te werpen. De tijd dat Mijdrecht, geheel omgeven door water, de eerste plannen voor droogmaking op tafel legt. Maar ook de tijd dat het dorp vreemde troepen moet dulden om de veiligheid te waarborgen. Kortom een tijd van onrust en grote veranderingen, waarvan sommige gevolgen nu nog merkbaar zijn.

NIEUWE BESTUURDERS

Het is zaterdagmorgen 31 januari 1795. Een aantal burgers, mede opgeroepen door enkele 'lieden van buiten', is aanwezig in de grote kerk van Mijdrecht. Daar zal waarnemend schout Jan Pieter Westerwijk Forsborgh een mededeling doen. Hij komt uit Amsterdam en spreekt dit keer als burger. De dienstdoende en Oranjegezinde schout Johannes Huizinga, vanaf 1783 schout van Mijdrecht, is gevlucht en kan niet komen. Na een lange inleiding waarin hij het volk van Mijdrecht gelukwens met de naderende vrijheid en gelijkheid, besluit Forsborgh: "Het volk kan weer zijn natuurlijke rechten uitoefenen, de eigen afgevaardigden kiezen en om dit in goede orde te doen enige uit het midden van het volk af te zonderen aan wien de algemene volkskeuze zal worden opgedragen". Zijn oproep heeft succes. Zes man melden zich. Mijdrecht is een 'comité revolutionair' rijker.

De dinsdag daarop, om 10 uur 's morgens, komt het voltallige gerecht bijeen. Een afgevaardigde laat namens het comité revolutionair weten afgelopen zaterdag door het volk te zijn aangesteld om in naam van het volk van Mijdrecht de benoeming en aanstelling zijner representanten te doen. Aangesteld worden: J.P. Westerwijk Forsborgh, Pieter Warnars, Elbert Kandelaar, Adrianus Verdam, Jacob Rietveld, Hendrik de Bruijn en Cristoffel van den Bos. "Uwe posten als schepenen deezer plaats zijn afgedaan en geëindigd. Gij zult deeze vergaderplaats moeten verlaten en tot den staat van ampteloze burgers wederkeeren", besluit de spreker. De schepenen verlaten daarop de vergadering en zeven nieuw benoemden treden binnen. Allen accepteren de benoeming en beloven alles te doen voor het welzijn van het volk van Mijdrecht. Tot schout wordt benoemd burger Forsborgh, secretaris Hensuma mag blijven zitten evenals bode Van der Ham. Burger Adrianus Verdam houdt een toespraak en besluit met de opwekking: "Laat ons niet gelijk eertijds, toen heerschezucht en eigenbaat beurt om beurt de waarheid verdonkerden, iets toestemmen of afkeuren uit vreeze voor anderen."

DE NIEUWE BESTUURDERS

De zeven noemen zich de municipaliteit (verder afgekort als muni) en gaan gelijk aan de slag, want er is werk aan de winkel. Veel werk. Het innen van gaderingen (belastingen) komt als eerste aan de orde. Forsborgh mag best ook gadermeester worden maar volgens notaris Adrianus Verdam kan dit niet voor alle gaderingen. De reële of personele statenlasten,

hoorngelden, dienstbodengelden, paardengelden zijn landsgaderingen die onder Utrecht vallen. De inning van polderlasten hangt af van de dispositie (regeling) met de ingelanden. De muni kan alleen beslissen over de gadering van dorpslasten. Een dag later is de veerschipper aan de beurt. De scheepvaart is gestremd en betrokkene weigert met de wagen om de veertien dagen naar Amsterdam of Utrecht te rijden om daar "noodwendige" goederen op te halen. "Hij zal moeten", beslissen de zeven.

Ondanks vrijheid, gelijkheid en broederschap en de scheiding van kerk en staat blijven de nieuwe bestuurders zich toch met kerkzaken bezighouden. Zo wordt de kerkenraad van de gereformeerde gemeente voorgehouden de teruggekeerde predikant Duijtsch niet tot de openbare predikdienst toe te laten zonder dat deze zich behoorlijk wegens "zijne ontijdige vlucht had gejustificeerd". Dat gebeurt op 8 februari. Zijn verweer, dat hij gevlucht zou zijn vanwege zijn angst voor geweld door terugtrekkende troepen, wordt verworpen.

VEEL ZAL ANDERS MOETEN

Forsborgh is niet alleen schout geworden, hij mag nu ook aanzitten in de vergadering van de provisionele representanten van de Staten 's Lands te Utrecht. Een tijdelijk provinciebestuur. Hij mag meepraten over het afschaffen van de rechten van de proosdijen, waaronder die van St. Jan. Het recht van nacoop, (recht van terugkoop tegen dezelfde prijs als een overeenkomst niet doorgaat). Het thiendrecht, (recht op een tiende deel van de oogst). De thins ofwel (ac)cijns. De visitatie van turf. De herenbede, (als de landheer geld nodig had, schreef hij een soort lening uit). De tol van de Uithoornse brug en de visserij in de rivieren van de Proosdij. Verder mag hij meedoen met de aanstelling van de baljuw, schepenen, secretarissen, bodes, schoolmeesters, vaarschippers enz. Tijdens een van de vergaderingen komt de approbatie (kerkelijke goedkeuring) van predikanten door de proost aan de orde. Voorgesteld wordt "deze rechten van de proost geheel te vernietigen als nog veel meer strijdig met de vrijheid van de ingezetenen alhier. Verder om in deliberatie (beraadslaging) te brengen en te concluderen tot verkoping van alle geestelijke goederen binnen de provincie ten voordele van de provinciale kas."

Op zaterdag 22 augustus 1795 worden de resultaten van een volkstelling bekend. Mijdrecht telt dat jaar 1771 inwoners waaronder 537 mannen, 519 vrouwen, 49 knechten, 71 meiden, 91 jongens tussen tien en

zestien jaar oud, 86 meisjes idem. Daarnaast 198 jongens en 220 meisjes onder de tien. Dat knechten en meiden apart worden geteld heeft wellicht te maken met dat zij inwonend zijn.

Bijna wekelijks komt de muni bijeen om allerlei lopende zaken en gebeurtenissen te bespreken en te proberen die aan de nieuwe situatie aan te passen. En dat gaat niet altijd zonder horten of stoten. Vooral het inkwartieren van Franse troepen en het vele geld dat daarmee gemoeid gaat is een probleem. Verder het verwijderen van "onnuttige" ambtenaren, zoals de dorpsmeester, de Oranjegezinde klapperman, de hooiwegers, de klokkenluider en de doodgraver. Dan is er ook nog de rechtspraak, waarin Adrianus Verdam, als president van het comité der criminele justitie, rechtspreekt.

Noodzakelijk omdat de weerspanning van Oranje-kanten geen grenzen kent. "Een jongen van de diaconie met naame Arie Pauw oud 14 jaaren woondende bij Hagen Hoogendoorn en welke op den laatsten donderdag publieq hadde geroepen "Oranje Boven, de Keezen onder", krijgt net als zijn baas een reprimande. Ook Evert van Straten moet voor de muni verschijnen. Hij had met een breed oranjelint op de hoed de publieke weg gepasseerd. Hij bekende dat zijn hele familie altoos oranje had gedragen en dit niemand schelen kan. De muni stelt bespottelijk te zijn gemaakt en besluit de daad van Evert crimineel te verklaren, hem aan het comité van de criminele justitie uit te leveren en in staat van arrest te stellen. Voorlopig moeten de nieuwe Mijdrechtse bestuurders niets van Oranjegezinde burgers weten.

Dorpsgezicht Mijdrecht 1770

KLOKLUIDEN MOET AAN BANDEN

Een jaar later. Het klokluiden op het platteland is door de representatieven van de provincie Utrecht verboden. Dit tot misnoegen van de gereformeerden die zich hierdoor van een voorrecht verstoken voelen "dat niemand enige hinder toebracht en door geen Roomsche was benijd wijl dezelve geensints hun genoeg over dezen daad betoonden." Het verbod is volgens de kerkmeesters strijdig met de gelijkheid omdat klokluiden alleen in de dorpen wordt verboden en niet in de steden. "Het ware beter geweest dit voorrecht dat de gereformeerden zoo lange ongestoord genoten hadden, algemeen te maken zodat alle gezindten er even veel genot van konden hebben in plaats van het vernietigen", stellen zij. De Mijdrechtse muni besluit daarop de ordonnantie van de provinciale representanten te verwerpen. Gesteld wordt dat klokluiden een huishoudelijk taak is die, op zon- en feestdagen door de gereformeerden en roomsen gevierd, gewoon moet doorgaan. Er komen wel restricties. De grote en kleine klok samen mogen op zondagmorgen alleen tussen kwart voor zeven en zeven uur geluid worden. Om half acht mag alleen de grote klok en van kwart voor negen tot negen uur weer beide klokken. Om twaalf uur 's middags alleen de grote en van kwart over een tot twee uur weer beide. Maar als er 's morgens of 's middags bij de gereformeerden geen godsdienst wordt gehouden dan mag de grote klok om half acht en om twaalf uur niet geluid worden. Kennelijk was het klokluiden in Mijdrecht een beetje uit de hand gelopen.

OOK BEGRAFENISSEN KUNNEN STILLER

Gelijktijdig maakt de muni van de gelegenheid gebruik ook het klokluiden bij begrafenissen te reguleren. Bij het begraven van een lijk mag dat zo dikwijls en zo lang en op een zodanige tijd als de klokkenluider goedgevindt, mits niet eerder dan één uur na zonsopgang en niet later dan één uur na zonsondergang. Het enige dat de klokkenluider op tijd kan doen stoppen is, dat hij voor elk half uur luiden aan de muni twaalf stuivers moet betalen. Daarnaast ontvangt de muni twee gulden voor het begraven van een lijk op het kerkhof, drie gulden voor begraven in het ruim van de kerk en vier gulden voor begraven in het koor van de kerk. Lijken van de armen worden om-niet (kosteloos) begraven en een lijk onder de arm gedragen kost half geld. Met de koop of de huur van een graf heeft de muni niets te maken. Dat blijft zaak van de kerk.

De Doodgraaver. *Die sich wat voor laat staan, Siedersen Spiegel aan .*

*Dit is het End van Klyn en Groot,
Daar wast geen Kruitie voor de Dood;
Hoe't hecht en kleeft, hier moet het scheiden:
Het is dan best, iaa veer het best,
De Deugd omhelst, voor al de rest,
Die sal ons door de Dood geleiden.*

BEGRAVEN BLIJFT OOK ZAAK VAN DE KERK

2 Juni 1797. Over het afgelopen jaar hebben klokkluiden en begraven 130 gulden opgebracht en dat is minder dan begroot. Klokkenluider Maarten van Eijk jr. verdient kennelijk te veel, zeker nu het vijf keer luiden van de klokken op zondag is afgeschaft. Zijn traktement wordt aangepast naar 125 gulden. Van Eijk kan dat kiezen of weggaan. Hij kiest voor weggaan. Zijn opvolger, Pieter Haasman, gaat akkoord met twee gulden per week. Een week later reageren de kerkmeesters van de gereformeerde gemeente op het besluit van de muni een andere klokkluiden en doodgraaver aan te stellen. "Het doodgraversambt behoort tot de kerk en dat is altijd met het klokkluidersambt verbonden geweest", luidt het verweer. De muni besluit een commissie te benoemen om dit uit te zoeken. Drie weken later volgt het antwoord. De muni blijft van mening dat het ambt van doodgraaver en klokkluiden aan de muni behoort zonder anderen uit te sluiten. Alleen het begraven op het kerkhof is zaak van de kerk.

MAAR HET VOLK DENKT ANDERS

De in de vergadering van 22 april 1797 geuite klacht

van kerkmeester Hendrik van Wieringen over kaatsen en kolven op zondag valt niet onder onze competentie, maar onder een ordonnantie van 6 december 1692, stelt de muni op 27 juli vast. De katholieke leden zijn het daar niet mee eens want kerk en staat zijn gescheiden en op veel plaatsen in de provincie wordt die ordonnantie niet meer gehandhaafd. De vier gereformeerde leden van de muni willen echter niet toegeven. Besloten wordt de zondagsheiliging conform de ordonnantie uit 1692 te handhaven en kaatsen en kolven op zondag te verbieden. Na dit besluit biedt kastelein Jansen zijn ontslag aan. Hij ziet inkomstenderving. Op 13 augustus volgt een volksvergadering. Het volk van Mijdrecht toont ongenoegen met het aannemen van de ordonnantie over de zondagsheiliging. Het eerder genomen besluit wordt daarop vernietigd, waarop Jansen zijn ontslag aanvraag in-trekt. Kaatsen en kolven op zondag mag in Mijdrecht gewoon doorgaan, want het volk heeft gesproken.

EINDELIJK RUSTIG

We zitten in mei 1798. Het inmiddels benoemde intermediair administratief bestuur deelt mee dat het aannemen van de grondwet door het Bataafse volk op 19 mei a.s. door het hele volk moet worden gevierd. Besloten wordt elk uur een kwartier lang de klokken te luiden en twee nationale vlaggen te kopen om die aan de toren en op het rechthuis te plaatsen. Weer een jaar later. De grondwet is vernieuwd. Klokkluiden van 5 tot 7 van 12 tot 2 en van 5 tot 7. Pas in 1802 is het in Mijdrecht eindelijk rustig geworden. Op woensdag 2 juni wordt het herstel van de vrede gevierd. De pastoor moet een dankmis opdragen. De gereformeerden kunnen geen dankdienst houden want er is geen predikant. De klokken moeten worden geluid en er moet gevlagd. De vijf kasteleins krijgen ieder een vat bier "voor de vrolijkheid". Alleen ... het bier moet tussen 6 en 8 uur worden gedronken.

De eeuwen hierna zal het klokkluiden langzaam minder worden. Het beroep klokkluiden sterft uit. Sterker nog, de naam krijgt in de 20e eeuw zelfs een heel andere betekenis. Nog sterker, de klok is vervangen door de stem. Het is nu de elektronisch versterkte stem van de muezzin die hier en daar vanaf de minaret op de moskee oproept tot gebed. ■

Bron:

- Resolutieboeken gerecht Mijdrecht

Heilige grond

door Stef Veerhuis

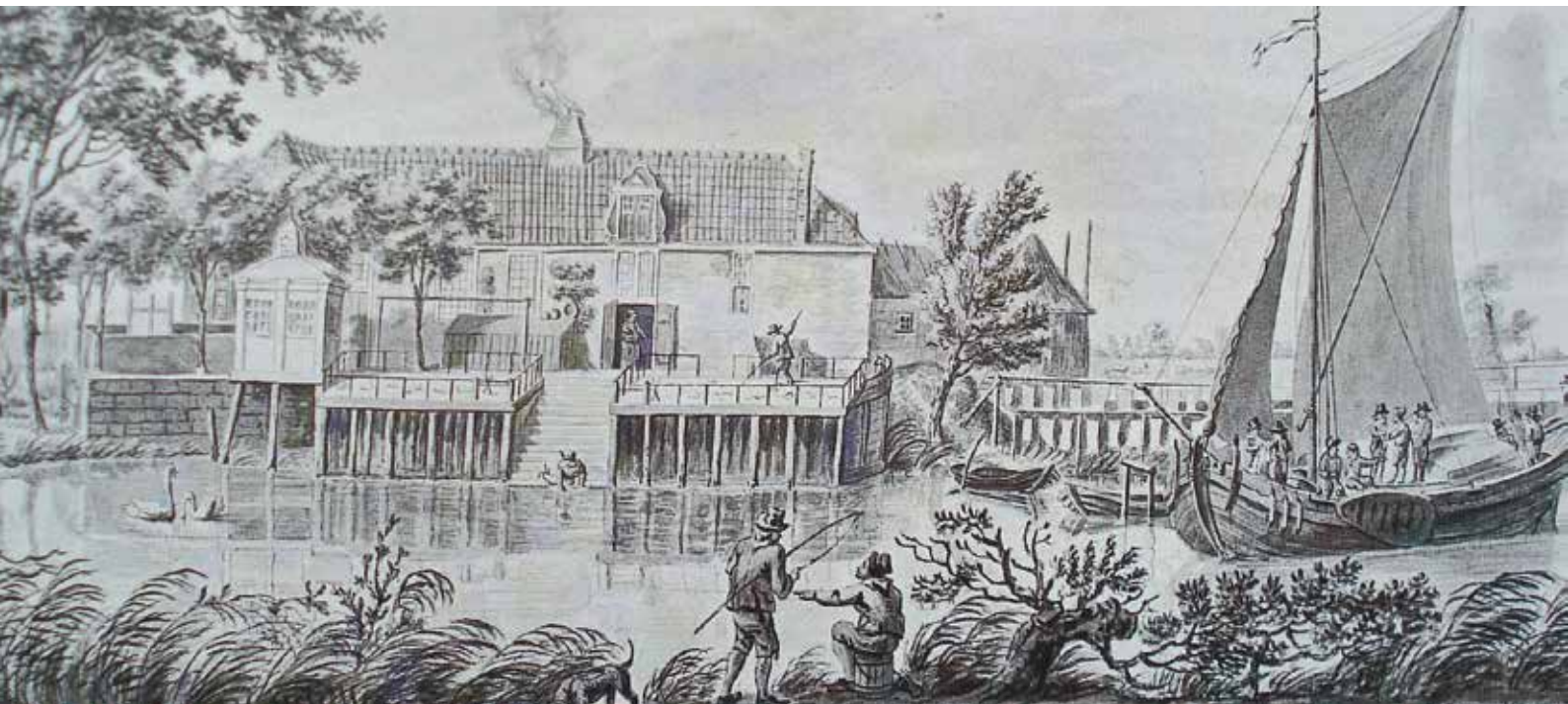
De titel van deze bijdrage zou begin jaren vijftig jaren in de Amstelhoek een passende benaming zijn geweest voor twee bekvechtende rooms-katholieke pastoors, omdat beiden plannen hadden daar een eigen kerkgebouw te laten bouwen. Overigens zou Amstelhoek een passende locatie zijn, omdat de tijd had geleerd dat zowel Mennonieten, Joden als Gereformeerden eerder net zo over die locatie hadden gedacht. Maar, dat de 'Paepen' destijds ook vergaande plannen hadden voor de bouw van een nieuw Godshuis zal niet iedereen bekend zijn.

Het begin van de katholieke kerkgemeenschap vormde zich in de toenmalige Proosdijlanden gedurende de dertiende eeuw. Het moerasgebied nabij Thamen, dat mocht worden ontgonnen, stond zowel bestuurlijk als kerkelijk onder gezag van het kapittel van Sint Jan in Utrecht.

Een der eerste beproevingen wordt opgetekend rond het uitbreken van de Reformatie. Proost Bucho van Montzima had in 1559 nog toegestemd om het bouwvallige kerkje in Thamen af te breken en aldaar een nieuwe te bouwen. Maar het 'anders denken' dat op gang was gekomen, kon ook hij niet meer terugdraaien. Tussentijdse plunderingen en vervolgingen zorgden voor nagenoeg lege kerken. Uitgebrachte verslagen nadien en vele roddels over 'n onbeschaamde koster en een kapelaan die zijn zielzorgtaken regelde vanuit de kroeg, terwijl mijnheer pastoor "het mogelijk hield" met zijn huishoudster, lijken bange vermoedens te ondersteunen.

VAN 'PAEPEN' NAAR 'VROOMEN'

De Unie van Utrecht van 1579 zorgde voor een daadwerkelijke ommekeer. Het kerkje stond halverwege de Thamerdijk, grenzend aan het Legmeer en verkeerde opnieuw in slechte staat toen de 'Paepen' het over moesten dragen aan de 'Vroomen'. De nog zittende katholieke proost maakte zijn misnoegen kenbaar door vooraf de kerkklok daar weg te laten halen. Tot halverwege de zeventiende eeuw wordt er gekerkt

Een vredige impressie van het gewezen dorpje Thamen aan de Dijk (© onbekend)

in zogenaamde schuurkerken. Uithoorn (vermeld in 1612) wordt dan 'bediend' door rondreizende priesters. Daarnaast zorgde ene Ludolphus Groeningensis (vermeld in 1633) vanuit Mijdrecht voor de zielzorg. Langzaam maar zeker konden zo nieuwe staties (parochies) worden gevormd.

In 1656 wordt emeritus pastoor Timotheus Schoddenburg vermeld als een van de eerste zielzorgers van de statie in de Kromme Mijdrecht en De Hoef. De verbeterde bereikbaarheid van deze statie in De Hoef zal, mede door de bouw van een nieuwe houten brug in 1636, ongetwijfeld van grote invloed zijn geweest op de kerkgang.

THAMEN VERLATEN

In het begin van de achttiende eeuw zou sprake zijn van een kentering. De landelijke economie holde achteruit en epidemieën onder mens en dier zorgden voor veel armoede. De afnemende bestaanszekerheid zorgde voor dalende inwonertallen, met als gevolg dat er minder huwelijken werden gesloten en het aantal dopelingen terugliep. Deze gang van zaken had direct gevolgen voor het inkomen van de zielzorgers. Niet vreemd dus, dat halverwege de achttiende eeuw het geestelijk oog van pastoor van Wijngaarde uit De Kwakel viel op de - in zijn ogen - 'dolende katholieke Schapen' van het inmiddels verlaten Thamen aan de dijk, die grotendeels in De Hoef kerkten.

Enkele jaren later verstomde voorgoed alle rumoer over elkaars parochianen. De Staten van Utrecht vaardigden toen het Besluit uit dat iedere parochiaan zijn voorkeur of keuze zelf kenbaar mocht maken. Een uitspraak die voldoende vertrouwen rechtvaardigde om een hernieuwd verzoek tot bouw van een kerk uit te laten gaan. In 1774 werd opnieuw een brief geschreven aan Gedeputeerde Staten. Dit keer ging het initiatief uit van de vier zittende kerkmeesters en pastoor Matthias Herfkens, die na de dood van zijn voorganger Cauwelaar, de zielzorg in De Hoef had overgenomen. Zij deden het verzoek om de statie De Hoef te mogen opheffen en nabij de houten brug over de Amstel in de Menno-

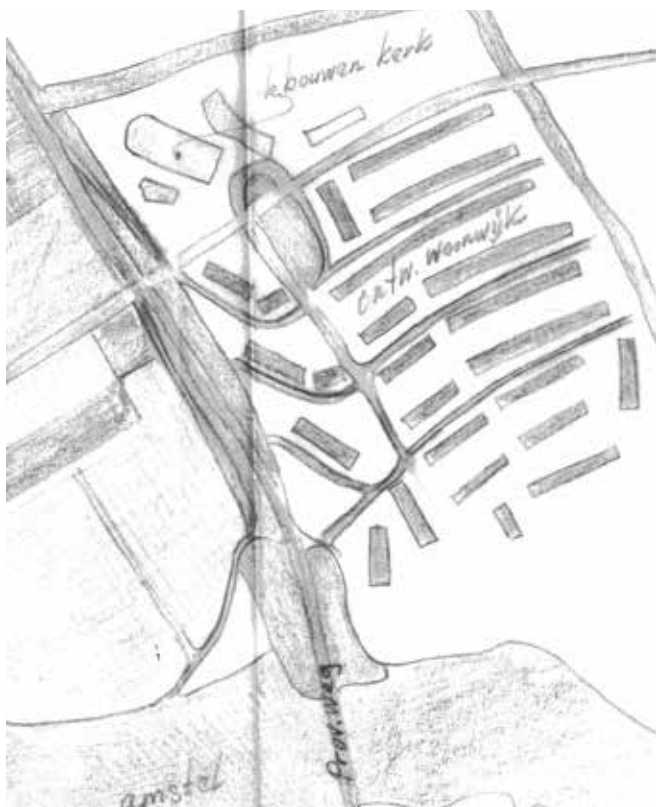
nietenbuurt een nieuwe kerk te mogen bouwen. Het verzoek leidde opnieuw tot geharrewar met de Menno-nieten, die daar reeds kerkten en die gesteund werden door de Gereformeerde Gemeente van Mijdrecht.

Op voorhand kocht men alvast in de Mennonietenbuurt een huis, bestemd voor pastoor Herfkens, om daarmee te benadrukken dat terugkeer naar de sterk in verval zijnde pastorie naast de oude kerk in De Hoef niet meer mogelijk was. Opnieuw was het antwoord negatief. De Baljuw die in Mijdrecht resideerde wilde geen toestemming verlenen. De brand in 1781, die een groot deel van Uithoorn verwoestte, zorgde onverwachts voor een volledig andere wending. Omdat de wederopbouw stagneerde, verleenden de Staten geen toestemming om in de Schans een kerk te laten bouwen. Een achterliggende gedachte was wellicht dat het kerkelijk leven op deze locatie voor nieuwe impulsen zou zorgen. Geheel naar starre richtlijnen van het Departement van Waterstaat mocht er - grenzend aan de oevers van het Zijdelmeer naast de sluis - een sober houten Godshuis worden gebouwd. Op 21 december 1782 kon pastoor Matthias Herfkens hier de eerste Heilige Mis opgedragen. Dat hield echter wel in dat veel parochianen vanuit De Hoef - varende per kerk-schuit - hier jarenlang hun godsdienstige plichten moesten vervullen.

De kerkschuit (kaart uit de collectie C. Smit Heiloo)

Het zal om niet veel meer zijn gegaan dan één hectare grond, maar 165 jaar later was het hier opnieuw rumoerig. Waar ging het die keer over? De naoorlogse groei en bloei van de parochie in de Schans was een ontwikkeling waar - eind 1947 - begerig naar werd uitgezien door pastoor Th. W. M. van de Pavert uit Mijdrecht. De verklaring hiervoor was heel helder: een globale telling had namelijk uitgewezen dat alleen al in de Amstelhoek 800 katholieke geloofsgenoten in 150 gezinnen woonachtig waren. En laatstgenoemde 'herder' stak zijn gretigheid bepaald niet onder 'kerkstoelen of banken'. Zijn missie vond gehoor bij het gemeentebestuur van Mijdrecht en kon ook rekenen op bijval vanuit het bisdom Utrecht. Toen de gelegenheid zich voordeed, stemde kardinaal De Jong in met het voorstel van pastoor Van de Pavert om ten overstaan van notaris jonkheer Paulus Aloisius Antonius Hubertus Graafland te Amsterdam alvast een optie te nemen op één bunder grond van J. van Diemen in de Amstelhoek. Er zouden zelfs plannen in ontwikkeling zijn om daar een kerk met pastorie te realiseren. Er werd zelfs hardop gedacht aan de bouw van een school en kosterwoning en de aanleg van een kerkhof. Er was slechts één voorwaarde: de parochie in De Hoef zou moeten worden opgeheven.

De "gelekte schets" van architect Wieger Bruin uit 1948 (Parochie archief St. Jan de Doper Uithoorn RAH)

RUMOER TUSSEN PASTOORS

Deze begerlijkheid bleef bepaald niet onopgemerkt aan de overzijde van de Amstel. Want in april 1948 maakte een 'lekkende' ruwe schets van de hand van architect Wieger Bruin duidelijk, dat Burgemeester Koot van Uithoorn, geheel ten faveure van 'zijn' pastoor F. A. van der Meer daar eenzelfde, doch eigen invulling aan wilde geven. Vanaf dat moment hielden de beide pastorale herders een half jaar lang de parochiële loopgraven zwijgend bezet.

Van der Meer doorbreekt de stilte en richt zich op 25 oktober per brief aan Van de Pavert;

Rev. Confrater, Het botert niet tussen ons beiden. Ik ben het helemaal niet eens met je manier van doen en keur die zelfs sterk af ... (citaat)

Maar hij vindt wel dat er aan deze situatie een einde moet komen en doet het voorstel om hier samen uit te willen komen. Vier dagen later ligt het antwoord vanuit Driehuis al op de mat van de pastorie in de Schans.

Amice Pastoor, Naar aanleiding van je brief uit de Boterhoek of Boterdijk, moet ik je mededelen dat ik geen termen aanwezig vind om hier over een bemiddelende audiëntie aan te vragen bij Z.E. den Kardinaal ... (citaat)

Van de Pavert laat verder weten dat zijn pastorie nog altijd voor hem openstaat en ook zal blijven staan. Het rumoer lijkt te verstommen door een brief van de aartsbisschop van 18 november 1948 en gericht aan Van de Pavert.

In zijn slotwoord geeft Zijne Excellentie aan dat, *Bemoeienissen Uwerzijds zijn dus niet nodig en ongewenst. Daarom verzoeken wij U iedere actie voor een parochiekerk in de Amstelhoek voor onbepaalde tijd absoluut te staken ... (citaat)*

Het 'staakt het vuren' dat hiermee werd afgekondigd bleef echter smeulen. Een reden om beide geestelijken een jaar later te verzoeken om in Utrecht op audiëntie te komen. Het had iets weg van een wanhoopsoffensief toen op 10 december 1953, pastoor Van der Meer volkomen onverwacht zijn opwachting kwam maken in Driehuis. Hij wilde proberen om de ontstane impasse tussen beide zielenherders te doorbreken. Vanuit de

Links: Th. W. M. Van de Pavert, Pastoor in Mijdrecht en Wilnis 1928-1968. (Schilderij door Joh. Ter Heege)

Rechts: Pastoor F. A. van der Meer (midden), Pastoor in Uithoorn 1941-1954 geflankeerd door zijn beide kapelaans Ruepert (links) en Ten Have (Parochie St. Jan de Doper)

paraplubak in de gang 'leent' Van der Meer een wandelstok en loopt vervolgens door naar de werkkamer van zijn amice, pastoor Van de Pavert. Kwajongensachtig lukt het hem ongezien te naderen en tikt speels op de stoel waarin zijn confrater gezeten was.

De Mijdrechtse pastoor liet blijken niet gediend te zijn van deze vorm van toenadering of verzoening. Vervolgens zou pastoor Van de Pavert de kamer hebben willen verlaten, maar Van der Meer draaide gauw de deur op slot en stak de sleutel in zijn zak. Waarschijnlijk om achter de gesloten deur tot een dialoog te komen. Zeer waarschijnlijk zullen beide Kerkheren vervolgens het nodige water bij de wijn of misschien wel andersom hebben gedaan. Het vervelende was wel dat bij terugkomst in de Schans werd geconstateerd dat de sleutel van die Mijdrechtse werkkamer in de Uithoornse toog was meegereisd. Geen van beide pastoors nam enig initiatief om daardoor het gesloten frêle bestand opnieuw te ontwrichten. Uiteindelijk leek Van de Pavert de morele winnaar in dit geschil te zijn geworden. Want enige tijd later informeerde hij terloops de Bisschop over dit voorval en vroeg hem en passant, of 'iemand' alsnog zijn sleutel kon laten terugbezorgen in Mijdrecht. Of het tussen Van de Pavert en Van der Meer ooit nog goed gekomen is, was uit de aantekeningen in het notulenboek niet af te leiden.

Van der Meer overleed in 1954 en de parochie van Sint Jan de Doper ging in 1956 over van het bisdom Utrecht naar Haarlem en het kerkgebouw in de

Amstelhoek is er nooit gekomen. Maar hoe ging het verder met plannen voor nieuwe huisvesting aldaar? Op 14 januari 1953 had de gemeenteraad van Mijdrecht ingestemd met de aankoop van 2330 m² grond, die bedoeld was om woningbouw in de Amstelhoek mogelijk te kunnen maken. Maar Gedeputeerde Staten hadden daarover een andere opvatting en blokkeerden de aanvraag. De provinciale bestuurders verwezen naar een goedgekeurd uitbreidingsplan uit 1942. Daarin stond dat de locatie bestemd was voor tuinbouw en woningbouw dus niet aan de orde was. Bovendien had G.S. aangegeven om de grond te willen bestemmen voor het verbreden van de Mijdrechtse Zuwe (Provinciale weg no. 19).

Kortom, opnieuw werden de stellingen betrokken. De gemeenteraad van Mijdrecht achtte het

dringend gewenst om in beroep te gaan bij Hare Majesteit de Koningin. Het is er echter nooit van gekomen. Het bleef bij een benzinstation en een achterliggende ontsluitingsweg naar de Ringdijk Tweede Bedijking. Maar zeg nooit, nooit. Nu de werkzaamheden in gang zijn gezet voor een nieuwe rotonde die aansluiting krijgt met de nieuwe N201 is er vast wel een projectontwikkelaar te vinden. ■

Geraadpleegde bronnen:

- Parochie archief Sint Jan de Doper RAH
- RHC Breukelen
- Ons Weekblad 23 juli 1953
- Dank aan Jan Rouwenhorst

VAN DER MEER DRAAIDE GAUW DE DEUR OP SLOT EN STAK DE SLEUTEL IN ZIJN ZAK

Europaflats en Thamen aan de Dijk

door Chris Woerden

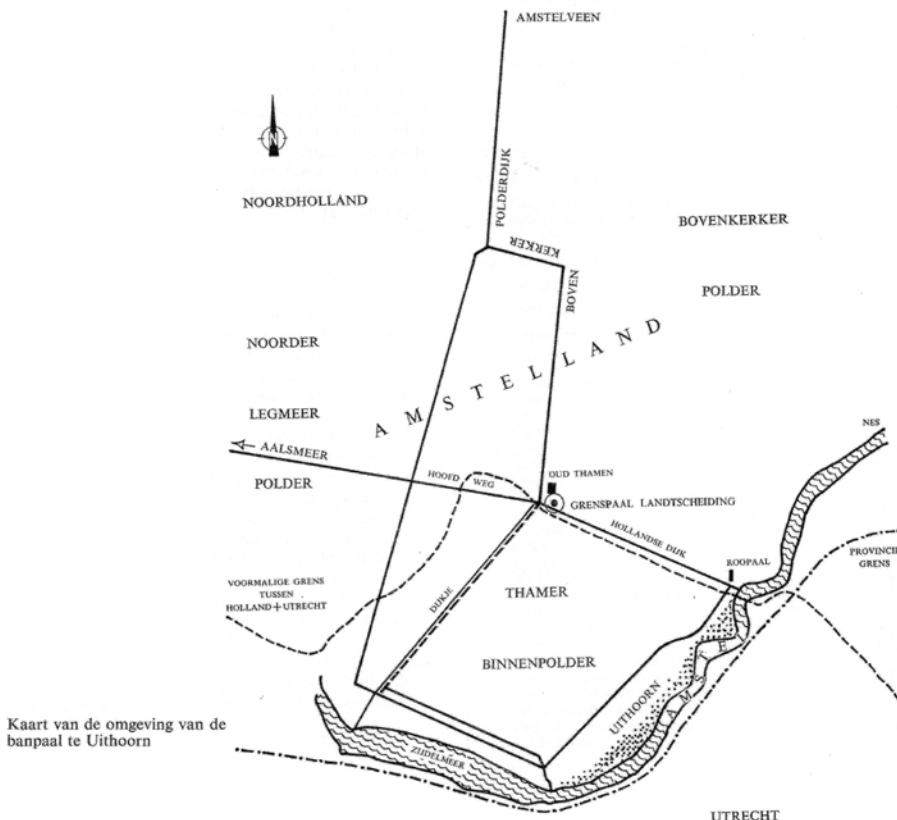
De Europarei sluit Uithoorn af van het Amstelveense grondgebied en lijkt nauwelijks aanknopingspunten te hebben voor geschiedschrijving. De omvangrijke hoogbouwwijk is een unicum voor Uithoorn, een breuk met de relatieve laagbouw in de rest van het dorp. Schijn bedriegt, want de Europarei zou een apart dorp (hebben) kunnen zijn, misschien luisterend naar de naam 'Hoog Thamen'. Waarschijnlijk werd deze locatie veel eerder bewoond, dan de omgeving van het Rechthuis c.q. Uithoorn. De Europaflats zijn het waard om dieper de geschiedenis in te duiken.

HET ONTSTAAN VAN THAMEN

In het huidige Uithoorn komt men de naam 'Thamen' nog veelvuldig tegen, bijvoorbeeld in Thamerkerk, Thamerpolder, Thamerdal I t/m III (wijken), Thamerlaan en Thamerweg (straatnamen), enkele sportclubs en een school. Het is minder bekend dat Jacob Bierman en Adriana Roothaar hun dochtertje, geboren op 5 juni 1840, Cornelia Thamensia noemden. Het oorspronkelijke 'dorpje' Thamen lag nabij de huidige wijk Legmeer ten zuiden van de Hollandse Dijk/Oostelijke Randweg (voor het gemak ongeveer bij de Briandflat). Thamen aan de Dijk lag langs de route Amsterdam - Gouda via de Bovenkerkerweg. Deze dijk liep naar het westen door en maakte via de Boerlagelaan een bocht naar het zuiden om via het Zijdelveld bij de Schans te eindigen. Het was dus ook een belangrijke verbinding tussen Thamen aan de Dijk en Den Uijthoorn.

De herkomst van de naam 'Thamen' is niet duidelijk. Sommigen verwijzen naar het Fries-Germaanse 'Tabē' (= stralend) en 'Man' (= bewoner). Tabeman is dan 'bewoner van de grond van Tabē'. Die verwijzing is terug te vinden in een stuk uit 1400 waarin ene Brechetrus van Tabeman de tiend in Tabeman (Thamen) voor vier ponden pachtte.

Begin jaren vijftig van de vorige eeuw verzamelde J. van Klaveren bij een afgraving van het talud aan de Bovenkerkerweg nabij de Hollandse Dijk ruim 1500 scherven. Na onderzoek bleken de oudste scherven uit de periode 1175 tot 1225 te dateren en afkomstig uit Paffrath en Pingsdorf in Duitsland. Een scherf van een vuurklok dateert uit de periode tussen 1225 en 1300 (een vuurklok dekte het vuur tijdens de nacht af en zorgde ervoor dat het niet doofde). De overige scherven komen uit eind 13e eeuw tot plm. halverwege de 17e eeuw. Daarmee lijkt niet alleen het

Kaart van de omgeving van de banpaal te Uithoorn

1593 - Kaartdetail Jacob van Banchem, Erfgoed Leiden e.o

ontstaan van bewoning in de omgeving van Thamen vastgesteld te kunnen worden rond het jaar 1100, maar ook het vertrek van het grootste deel van de bevolking rond 1670.

Amstelland was een bijna ontoegankelijk veengebied dat bezit was van de Duitse keizer Otto I. Hij gaf in 953 grote delen van dit gebied ter ontginning aan bisschop Balderic van Utrecht. In 1085 sloot bisschop Koenraad op zijn beurt met het kapittel van St. Jan te Utrecht een overeenkomst waarin hij o.a. de Rijntol bij Smithuizen (bij Emmerik en Kleef) ruilde voor het moerasgebied rond Mijdrecht ("aliam quoque quam vulgari nomine vocant quadraginta houvas, terram paulstrem in midreth dedi eis" = "ook heb ik hen gegeven een ander moerasland, in Mijdrecht, dat in de volksmond Veertighoeven heet"). Dat betekende dat de geestelijke en wereldlijke heerschappij van het kapittel zich over de proosdijlanden van Mijdrecht, Thamen, Kudelstaart, Zevenhoven en Achttienhoven uitstreckte.

Vanuit Mijdrecht werd gestart met de ontginning van het moerassige gebied. De bewoners, voornamelijk boeren en vissers, waren voor burgerlijke en kerkelijke zaken veelal aangewezen op Mijdrecht. In 1249 werd er een kerkje in Thamen gebouwd en hoefden de bewoners de voetreis naar Mijdrecht voor het bijwonen van de Mis niet meer te maken.

Het harde bestaan van de Thamenaars werd in de loop van de eeuwen zwaarder door het oorlogsgeweld. Het

dorp werd uit wraak geplunderd door de troepen van de graaf van Holland. Van 1203-1206 woedde een strijd om de opvolging van Dirk VII van Holland, de zogenaamde Loonse Oorlog. Uiteraard raakte deze oorlog ook de bisschop van Utrecht, Dirk van Are, en dus de Proosdijlanden. Ruim een eeuw later overstroomde de Lek en kwam een groot gedeelte van het graafschap Holland onder water te staan. Omdat de proost weigerde maatregelen te treffen om overstromingen van deze rivier tegen te gaan, viel graaf Willem III van Holland in 1325 de Proosdijlanden binnen en dus ook Thamen. Zestig jaar later decimeerde de pest de bevolking. In de periode 1477 tot 1483 streden bisschop David van Bourgondië en Johan Nys, proost van St. Jan, om het bezit van de proosdijlanden. Mijdrecht, Wilnis, Kudelstaart en Thamen werden gebrandschat tijdens deze Stichtse Oorlogen.

1711 - Kaartdetail van Du Roy Visscher (SOU DK)

Graaf Willem III van Holland (wikipedia)

Koning Philips II van Spanje (wikipedia)

Een eeuw later was het niet veel beter tijdens de opstand tegen de Spaanse koning Philips II. Thamen werd afwisselend door Geuzen en Spanjaarden bezocht. Een aantal gewesten waaronder Utrecht en de Ommelanden ondertekenden op 23 januari 1579 de Unie van Utrecht. Hierin spraken zij onder andere af gezamenlijk ten strijde te trekken tegen de Spaanse overheersing. Het werd katholieken verboden om openlijk voor hun geloofsovertuiging uit te komen c.q. deze te belijden. Echter de proost met al zijn wereldlijke macht bleef gewoon zitten en ging voort met het innen van de belastingen. Proost Bucho van Montzima werkte de gereformeerden zelfs openlijk tegen en liet o.a. de luidklok uit het (gedwongen protestants geworden) Thamerkerkje weghalen. Op een iets hoger gelegen plek dan waar het oude kerkje stond had men in 1559 een nieuw stenen exemplaar gebouwd met pannendak, toren en luidklok, onontbeerlijk om bij gevaar en brand de bevolking te kunnen waarschuwen.

In 1580 hielden soldaten die vanuit Amsterdam kwamen behoorlijk huis in Thamen en het kerkje (beeldenstorm). De pastoor had wijselijk de benen genomen naar het Rechthuis in Uithoorn. De katholieken konden niet verhinderen dat de nieuwe religie steeds meer volgers kreeg, want men had zich hier achter de prins van Oranje geschaard, behalve o.m. in Amsterdam en Utrecht. Rond 1590 ging deze streek officieel over van rooms-katholiek naar de nieuwe staatsgodsdienst. In 1593 moest het kerkje al hersteld worden (zie de prent Ruïne van de oude kerk). Vanaf datzelfde jaar is er een doopboek voor Thamen bijgehouden.

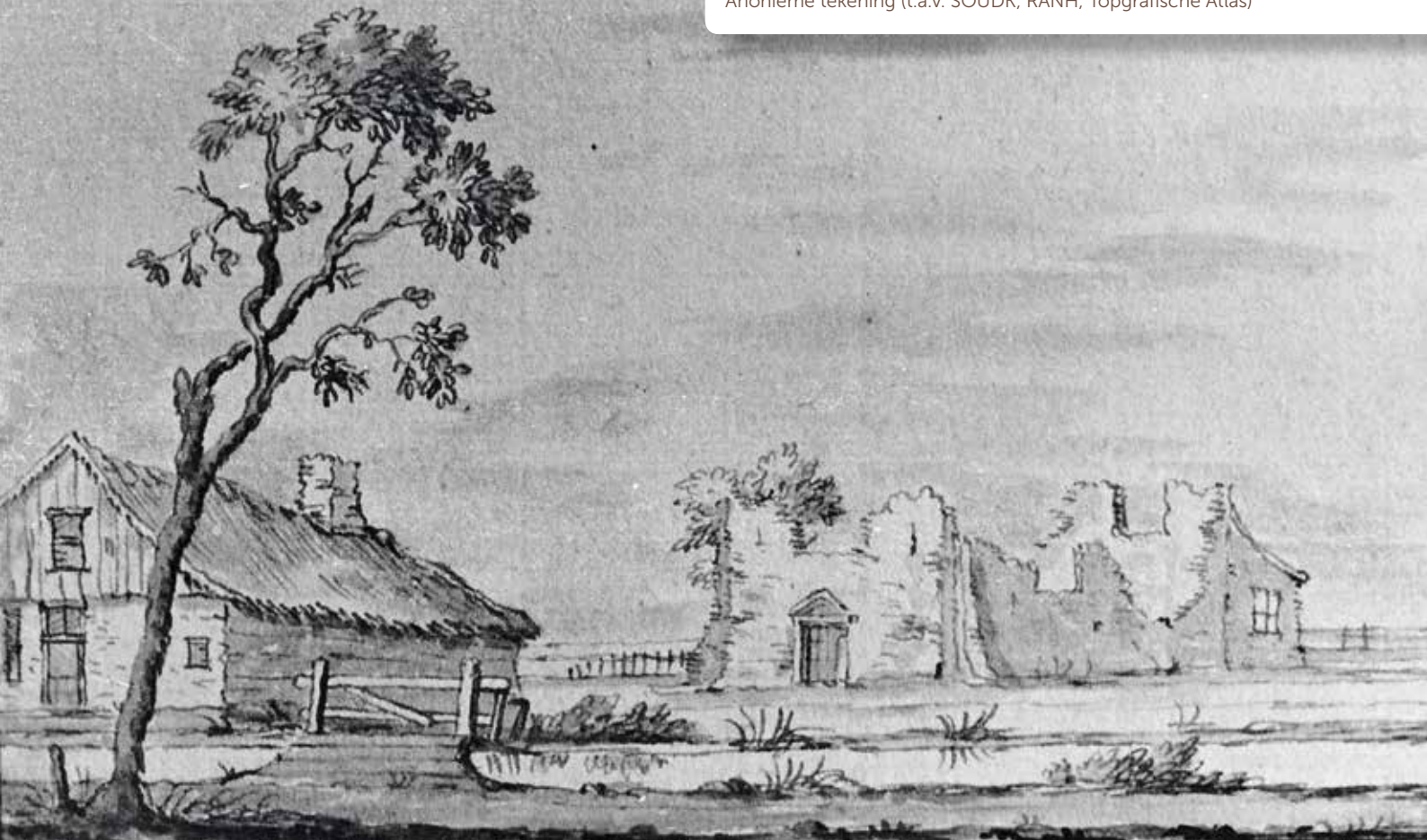
THAMEN AAN DE DIJK VERDWIJNT

De Legmeer werd door het turfsteken steeds groter en haar oevers kalfden onder invloed van de heersende winden en golfslag steeds verder af. De gereformeerden uit het verderop gelegen (Den) Uithoorn gingen omstreeks 1600 naar de kerk in Kudelstaart, omdat Uithoorn en Kudelstaart tot hetzelfde gerecht behoorden. Dit in tegenstelling tot Thamen dat onder Mijdrecht ressorteerde. In 1662 verzocht het kerkbestuur Hendrik Trajectinus van Solms, proost van Sint Jan, om te mogen verhuizen naar de Vinckebuurt aan de Amstel. Nadat toestemming verkregen was, werd in 1663 het kerkje aan de Amstel in gebruik genomen. In dat jaar trokken 17 gezinnen van Thamen aan de Dijk naar de Vinckebuurt. Aanvankelijk bedienden de predikanten zowel hun gemeente Thamen aan de Dijk als Thamen aan de Amstel. De teloorgang van Thamen aan de Dijk was echter niet meer te stuiten. Het inwoneraantal -toch al niet zo hoog- daalde steeds verder en het kerkje werd nauwelijks onderhouden. Het merendeel vestigde zich in Thamen aan de Amstel. De kaarten van 1780 vermelden al 'geweesen Tamen'. Het kerkhof bleef echter nog lang op de oude plek in gebruik. In 1929 haalde boer Rijlaarsdam grond van deze locatie voor het ophogen van zijn land. Hij vond er talrijke beenderen tussen, die werden herbegraven, maar er zijn ook botten verdwenen, door onbekenden meegenomen. Rond 1967 vond men bij de bouw van de Briandflat resten van oude bebouwing, vermoedelijk afkomstig van huizen van het verlaten dorpje Thamen aan de Dijk.

In 1812 kwam er formeel een einde aan het bestaan van het dorp Thamen (aan de Amstel) toen het bij Uit-

Ruïne van het Kerkje te Thamen, 1673.

Anonieme tekening (t.a.v. SOUDK, RANH, Topgrafische Atlas)

hoorn gevoegd werd. In 1818 werden beide gemeentes weer in ere hersteld om in 1819 over te gaan naar de provincie Noord-Holland. In 1820 werd Thamen definitief bij Uithoorn gevoegd.

VAN LAAGBOUW NAAR HOOGBOUW

Na de oorlog groeide de bevolking van Uithoorn snel en omdat er op het bovenland tussen Amstel en Thamerlaan geen uitbreidingsmogelijkheden meer waren, werd gezocht naar alternatieven. Al op 29 november 1939 had de gemeenteraad besloten dat Wieger Bruin een nieuw plan van uitbreiding mocht maken. Het budget dat hiervoor werd uitgetrokken bedroeg f. 750,-. Het betekende tevens het begin van een jarenlange samenwerking tussen het bureau van Wieger Bruin/Vink/van de Kuylen en de gemeente Uithoorn.

Thamerdal werd gekenmerkt door de toepassing van ruim openbaar groen en brede lanen. Doordat de voortuinen tot openbaar groen behoorden, werd de ruimte als het ware optisch nog strakker en ruimer. Zo ontstonden Thamerdal I t/m III, waarbij de laatste wijk begrensd werd door de Achterste Thamerdijk, die echter geen functie meer had.

De meest logische locatie voor vervolgbouw was Meerwijk, te meer omdat de provincie rond 1955 al van plan was de Provinciale Weg binnen afzienbare tijd om te leggen. In 1959 bleek dat de Provincie de omlegging niet op korte termijn kon realiseren.

De gemeente schakelde over op het ontwikkelingsplan voor Zijdelwaard, geschikt voor ongeveer tienduizend bewoners. Ook hier wenste men ruime straten, groen en brede waterpartijen. Er verrees bescheiden hoogbouw: flats van drie woonlagen en kleine woningen op garages, als woonruimte voor pasgetrouwen voor een beperkte tijdsduur. De verbinding tussen Zijdelwaard en Thamerdal werd gerealiseerd door de onderdoorgangen in de spoorbaan open te stellen voor verkeer (fietsers bij de Kuyperlaan en auto's bij de Boerlagelaan).

In Zijdelwaard werden drie kerken op een rij gebouwd, kwam het Winkelcentrum Zijdelwaard, een bejaardenhuis (Hoge Heem) en diverse scholen.

Aan de noordgrens van Uithoorn, nu de Europarei, was volgens Ir. Vink 'een gevarieerd pakket van flatgebouwen' getekend, passend bij de opzet van de rest van Zijdelwaard. 'Den Haag' wilde echter met de beperkte financiële middelen zoveel mogelijk woningen

in een zo kort mogelijke tijdspanne bouwen, om de woningnood op te lossen. De discussies in 1965 waren fel en leidden uiteindelijk tot het stedenbouwkundig plan voor negen flatgebouwen met tien verdiepingen op een onderbouw. Omdat slechts één type flat gebouwd werd kon men binnen de bouwkosten een woning realiseren met een royale woonoppervlakte. Om het grootschalige project te kunnen realiseren verenigden de kleine Uithoornse bouwbedrijven zich in 1965 tot de UBA (N.V. Uithoornse Bouw & Aannemings Maatschappij). Dankzij het feit dat de gemeente Amsterdam een deel van haar toewijzingen afstond aan Uithoorn bestond de populatie van elke flat uit een mix van import-Amsterdammers en Uithoornaars. In 1968 kwam als eerste gebouw de Brusselflat gereed. Na het gereedkomen van de flats werd de banpaal op 3 september 1977 teruggeplaatst, zij het tien meter ten noorden van de oude plaats. Het is een uiterste paal voor ballingen uit Amsterdam, de grens voor de vogel-vrijverklaarden.

PROF. DR. WIEGER BRUIN

Uithoorn heeft zijn 'gezicht' te danken aan stedenbouwkundige Wieger Bruin en burgemeester Koot, uiteraard in samenwerking met de plaatselijke architecten. Koot was een fervent voorstander van eengezinswoningen met een ruime, van gemeentewege onderhouden, voortuin en een behoorlijke achtertuin. Wieger Bruin geloofde in de ontwikkeling van de Engelse tuinsteden; in burgemeester Koot vond hij een warme medestander. Wieger Bruin werd op 1 april 1893 in Groningen geboren. Hij studeerde aan de Academie van Beeldende Kunsten te Den Haag en de Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijzers te Amsterdam. Naast architect en stedenbouwkundige was hij professor aan de Landbouwhogeschool van Wageningen. Vanwege zijn grote verdiensten voor Uithoorn werd Wieger Bruin bij zijn zilveren jubileum als stedenbouwkundig adviseur (17 november 1964) het ereburgerschap van Uithoorn toegekend. Bovendien werd er een laan naar hem genoemd: de Wiegerbruinlaan.

NAAMGEVING EUROPAREI

De benaming Europarei sluit goed aan bij een mooi afsluitend snoer van hoogbouw aan de rand van Uithoorn. Je zou het kunnen zien als een beschermende arm om Uithoorn-noord heen. Op basis van politieke kleur heeft de naam ook velerlei andere uitleg gekregen, zonder dat men enig benul had van de betekenis

1964 - Prof. W. Bruin onthult zijn straatnaambord (GAU)

van 'rei' in deze samenstelling. Rei is namelijk een andere benaming voor grens of rooilijn, dus een zeer toepasselijke naam voor de groep flats. Met de sloop van drie flats, maakt ook de naam Europarei aanspraak op een nieuwe invulling, omdat de rooilijn geweld aangedaan wordt. Drie flats dragen namen van steden (Brusselflat, Straatsburgflat en Romeflat), de overige hebben namen van personen die zich ingezet hebben voor de Europese zaak (Briandflat, Coudenhoveflat, Churchillflat, De Gasperiflat, Schumannflat, Monnetflat).

EEN DEEL VAN 'THAMEN' VERDWIJNT TEN TWEEDEN MALE

In 1997 was de Stichting Woonbedrijf Uithoorn eigenaar van de flats; deze had plannen om een deel van de Europarei te slopen. Men wilde er een parkachtig landschap aanleggen met koopwoningen. De gemeenteraad van Uithoorn zette, zeer tegen de zin van de directie van de woningcorporatie, de voet dwars. Gemeente en het Woonbedrijf beloofden eensgezind alle negen flatgebouwen te renoveren. Ondertussen ging de SWU op in Woongroep Holland en deze op haar beurt in Eigen Haard. De renovatie nam een aanvang, maar drie flatgebouwen in het hart van de Europarei bleven wonderlijk genoeg verstoken van renovatie. "Het geld is op", was de officiële lezing.

Wat menig Uithoornaar al in 1997 had voorspeld, werd werkelijkheid: een plan tot sloop van deze drie flatgebouwen werd ingediend en de gemeenteraad ging akkoord. Er was geen leegstand, de bewoners waren tevreden met hun flatwoning, de technische staat was

- 1) 1975 - Kunstwerk op gevel van de Coudenhoveflat. Bij de renovatie is het verwijderd.
- 2) 1972 - Flats en scholen.
- 3) 1972 - Flats en boerderij Rijlaarsdam. (foto's Joop Woerden)

goed, de weerstand tegen sloop groot, maar alle plechtige beloftes waren vergeten. Uithoorn was hierin niet uniek. In april 2016 werd begonnen met de gefaseerde sloop van de Churchill-, De Gasperi- en Straatsburgflat. Op het gat in het hart van de Europarei komen nieuwe appartementen en eengezinswoningen.

De 360 woningen zijn dan vervangen door circa 190 eengezinswoningen en appartementen. Het worden koopwoningen en woningen met een sociale en middel dure huur. ■

Literatuur

- DLB 1976-2, 1977-2 en 3-4, 1981-1, 1982-1, 2011-2-3
- Uithoorn zeven eeuwen, drs. P.J.J.M. van Wees
- 400 jaar Hervormde Gemeente, drs. P.J.J.M. van Wees
- Bouwen aan Uithoorn, iets bijzonders? Ir. H.T. Vink
- Monument-taal, Chr. Woerden (2014)
- Wikipedia
- Thamen, de geschiedenis van een "geweeze" dorp, Donna M. Fluitsma (Amstel Mare)
- De Ronde Venen 700 jaar door Proosten bestuurd, Fred de Wit
- Ons Amsterdam (kaartje banpalen)

Europarei 1 plan Eigen Haard

Hervormde School Mijdrecht

Via Nico van der Horst ontvingen we een schoolfoto van Jan Verburg. Deze Jan Verburg, oorspronkelijk een inwoner van Mijdrecht ('boter, kaas en eieren'), woont nu in Friesland en is een vriend van de familie Van der Horst. Jan Verburg heeft de foto grotendeels voorzien van namen, maar weet helaas niet alle namen. Kunt u ons helpen? Uw reactie mag naar het redactieadres: meuls63@planet.nl

1. Rinus van de Gronde	24. Wijna van Tol	47. ??? van Yperen	67. ??? Corrie Looy
2. Cor Bakker	25	48. Mijnheer van Yperen	68. ??? Kranenburg??
3. Krijn van der Hove	26. Toosje van der Lee	(schoolbestuur)	69. ??? van Tol ??
4	27	49. Meester R ???	70. Emmy Molenaar ??
5	28	50. Meester van Leeuwen	71. Joop Hendriks ??
6. Piet Harrewijne	29	51. Mevrouw van Leeuwen	72. Evacu� van Arnhem
7	30. Corrie Posdijk	52. Mevrouw Verwoerd	73. Freddy de Bruin
8. Teun Kranenburg	31. Jan Spijker	53. Juffrouw Verwoerd	74.
9. Gert Tol	32. Jan de Bruin	54. Mijnheer Vaags	75. ??? Rijlaarsdam
10.	33. Gea van den Berg	(bovenmeester)	76. Jan Stam
11. Teun Vlastuin	34	55. schooljuffrouw ??	77.
12.	35. Bep van der Hove	56. Teun Bakker	78. Johan Sol
13.	36. A. Brink	(schoolbestuur)	79. Evacu� van Arnhem
14.	37. Arie Verweij	57	80. Leen Verburg
15. Jan Spijker	38.	58. Dik Winters	81. Ad Posdijk
16. Kees van der Lee	39. Annie Verburg	59. Hetty Klaassen	82. Nico van 't Hart
17. Henry Immerzeel	40. Cor Slingerland	60. Diet van Tol	83. Kees Verburg
18. Henk Gille	41. Janny Kooijman ??	61. Ria Verweij	84. Rein Molenaar
19. Jan Spijker	42. Annie Spijker ??	62.	85. Wouter Vaags
20. Jaap van der Hove	43. Aagje Verburg	63. Antje Schuurman	86. Kees van Geijn
21. Jan Verburg	44.	64. Marie Posdijk	
22. Jopie Vlastuin	45.	65.	
23. Tinie Postma	46. Annie Slingerland	66. Saar Slingerland ??	

**TOEN
EN NU**

Boven:
Wilnis - Zicht op Driehuis

Onder:
Wilnis - Zicht op Driehuis, 2012

Boven:
Wilnis - Herenweg 30,
gesloopt in 1978

Onder:
Wilnis - Herenweg 30,
in 2012

Interview met Marian Kruijt

door Bob Bouwhuis

Het is maandagmiddag 4 april. De natuur krijgt langzamerhand een groene kleur, de kleur van de lente. Het einde van de winter is in zicht.

Iedereen verlangt naar het mooie weer.

Ik bel aan bij Marian. Ik had haar naam doorgekregen van Nel Verhoek, coördinator van o.a. het project Het Levensboek, onderdeel van stichting Tympaan-de Baat. Marian is vrijwilligster en begeleidt mensen die hun levensverhaal willen optekenen.

LEVENSVERHALEN

Er liggen op tafel al een paar voltooide exemplaren. Professioneel samengesteld en in boekvorm uitgevoerd. Marian komt oorspronkelijk uit Twente maar woont al meer dan 40 jaar in Mijdrecht. Na haar werk als administratief medewerkster op een school in Vinkeveen

Marian Kruijt (1948) woont in Mijdrecht. Haar jeugd jaren heeft ze doorgebracht in Twente en een van haar hobby's was lezen. Na diverse kantoorbanen in het oosten van het land, kreeg ze een baan bij een uitgeverij in Amsterdam, waar ze twintig jaar heeft gewerkt. Daarna werkte ze twintig jaar op een school voor voortgezet onderwijs in Vinkeveen.

Na haar pensionering in 2010 is Marian Kruijt vrijwilligerswerk gaan doen bij de stichting Tympaan-De Baat in Mijdrecht en heeft ze zich verbonden aan het project 'Levensboek'. Inmiddels heeft ze drie boeken geschreven over het leven van drie dorpsgenoten. De boeken zijn allemaal in eigen beheer uitgegeven en geven een mooie kijk op het leven van mensen die in de jaren '20 van de vorige eeuw zijn geboren.

kreeg Marian meer tijd voor zichzelf en zij heeft zich verdiept in de geschiedenis van haar moeder, die was opgegroeid in de Oekraïne. Tijdens de bezetting door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog is ze naar Berlijn gedeporteerd als Sovjetslavin en werd daar te werk gesteld in een bedrijf dat wapens fabriceerde. Daar ontmoette zij haar toekomstige man, die vanuit Nederland als dwangarbeider was gedeporteerd in het kader van de Arbeitseinsatz.

Na de oorlog trouwden zij en vestigden zij zich in Almelo. Haar moeder had op latere leeftijd haar herinneringen aan haar geboorteland opgeschreven en daardoor kon Marian zich gaan verdiepen in de geschiedenis van haar moeder en de Oekraïne. Het handschrift was moeilijk leesbaar, omdat haar moeder het schrijven in de Nederlandse taal nauwelijks beheerste en veel dingen fonetisch had opgeschreven. Zo kwam zij erachter dat haar moeder ook vóór de oorlog het slachtoffer is geweest van de bewuste politiek van Stalin om het volk uit te hongeren, omdat al het verbouwde voedsel in Oekraïne naar de grote steden getransporteerd werd, ten behoeve van de arbeiders in de fabrieken. In de jaren 30 van de vorige eeuw gold Oekraïne als de graanschuur van Rusland en Europa, maar het eigen volk verhongerde. Die politiek is de geschiedenis ingegaan als de 'holodomor': genocide door middel van hongerdood.

GENEALOGIE

Door het maken van een levensboek van haar ouders en het maken van een stamboom van vaderskant, zijn voorouders waren afkomstig uit de Achterhoek in Gelderland, kreeg Marian belangstelling in het 'vertalen' of transcriberen van oude aktes. Zij zocht contact met vrijwilligers van de website genealogiedomein.nl, die zich bezighouden met het digitaliseren van oud-rechterlijke archieven uit de Achterhoek. Archieven die onder meer handelden over de rechtspraak aldaar. Na een korte introductie daartoe gevolgd te hebben ging zij aan de slag. Al gauw kwamen tal van gegevens boven water over zaken die vooral de lagere rechtbanken betroffen, zaken over geschillen, huwelijken, er-

fenissen, vechtpartijen, testamenten en het dagelijkse leven in de 18e eeuw. Omdat veel familienamen nog steeds bestaan in de Achterhoek, gaf dat een prachtig inzicht in het leven van hun voorvaderen.

De originele en vertaalde akten werden gepubliceerd op de website (genealogiedomein.nl) en naar aanleiding daarvan heeft Marian een boek geschreven, waarin al die prachtige verhalen en anekdotes in leesbaar Nederlands werden weergegeven. Dat boek werd ongekend populair in de Achterhoek en ook haar voordrachtavonden trokken veel publiek.

Uit die aktes bleek dat veel misdaden zoals diefstal, misbruik en geweld, gepleegd werden door rondtrekkende zwervers: jongelieden die in diverse oorlogen uit die tijd vochten en die, toen het vrede werd, zonder opvang op straat werden gezet. Ook waren er veel joden, die als marskramer van dorp naar dorp trokken om hun waren te verkopen. Zij leidden vaak een zwerfend bestaan, omdat het hun niet toegestaan was om zich ergens te vestigen.

KABBUSKOOL

In de geschriften werden ook zaken behandeld, die men nu niet meer als misdaden zou zien. Het krijgen van buitenechtelijke kinderen was strafbaar, in de eerste plaats voor de vrouw maar ook voor de vader, als

die bekend was. Dat noemde men 'onecht kramen'. In de stukken kwam Marian 500 woorden tegen, die toen wel maar nu niet meer bestaan of voor ons onbegrijpelijk zijn. Bijvoorbeeld het woord 'kabbuskool'. Dat bleek na onderzoek 'witte kool' te zijn, een kool die ook in Frankrijk bekend is. Een ander woord is 'soopje' dat we nog kennen uit de 'koek en zopiekraam'.

Bij de hogere rechtbank, voornamelijk in de grote steden zoals Zutphen, werden veel akten in het Frans of het Latijn geschreven. Dat betrof dan de beter gestelde lieden die hun daden liever in een vreemde taal verborgen hielden voor het gewone volk.

Het ontcijferen van de teksten was beslist niet saai. De teksten met de beschuldigingen en de behandeling daarvan werden vaak amusant opgeschreven in Oudsaksisch. Er viel dus wel degelijk wat te lachen. Maar Oudsaksisch is niet voor iedereen te begrijpen en dat is de reden dat het grootste deel van de verhalen in 'gewoon' Nederlands is geschreven.

Zo krijgt de lezer een kijkje in het dagelijks leven van één tot twee eeuwen geleden en in dit geval niet de geschiedenis van de politiek en de heersende elite, maar die van de gewone man en de problemen waarmee deze dagelijks te maken had.

GEWONE MAN

Marian vertelt dat er meer mogelijkheden zijn om de geschiedenis van de gewone man te achterhalen. Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam herbergt veel informatie, o.a. op basis van bewaarde dagboeken uit die tijd, ook te vinden in het archief van Utrecht en andere grote steden. Zo is nog niet zo lang geleden een kist brieven van een gekaapt VOC schip letterlijk boven water gekomen. De kist was voor de kapers niet interessant en is in een Engels archief op zolder terecht gekomen, waar deze kist jaren bewaard is gebleven. Tot historici ontdekten dat er zich in de kist onbeschadigde en leesbare brieven bevonden van Nederlanders aan familie en landgenoten in de kolonies. Die brieven zijn daar uiteraard nooit aangekomen. De NPO heeft er een interessant tv-programma over gemaakt, met de toepasselijke naam 'Brieven boven Water'.

DE KERKSTOEL VAN DE BARON

Ter illustratie van 'wandaden' waar de rechter zich mee bezig hield en tevens een blijk van standverschil, een fragment uit het boek van Marian. Bij het lezen 'kun je een glimlach niet onderdrukken' zo staat erbij geschreven. Het gaat over de zitplaats in de kerk van Hengelo Gelderland. En let op de uitgebreide benaming van de betrokken personen. Het heet "de kerkstoel van de baron".

*Hengelo den 31. Maart 1738
De HoogWelgeboren heer
Maurits Carel Georg Wilhelm,
baron van Ripperda, Heer van
Verwolde en Leemcuijl, heeft
bemerkt dat de vrouw van
Harmen Willemsen Vrenden-
borg op den Elferinkcamp, al
enige tijd de zitplaats in beslag
neemt die bestemd is voor de
havesathe de Leemcuil. Na
overleg met de rechter van het
ambt Hengelo, wordt Harmen*

gerechtelijk aangezegd dat hij deze zitplaats 'sal hebben ledig te laeten ende sich te wagten deselve door sijn vrouw, hem selfs offte iemand van sijnent wegen, te laeten besitten off gebruiken, maer die plaetse ten dienste van hem, Heer van de Leemcuijl, open te laeten.'

Als mocht blijken dat hij toch gebruik blijft maken van deze stoel, dan zal de baron ervoor zorgen dat de stoel wordt verwijderd. De onderrechter heeft dit besluit genoteerd en een kopie hiervan aan Harmen Willemsen overhandigd.

Waar men zich zoal druk over maakte. Marian gaat door met haar transcriptiewerk en heeft zich nu al gebogen over andere gemeenten in de provincie Gelderland.

Openstelling Oudheidkamer (Ohk)

Elke maandagmiddag (v.a. 14.00 uur) en woensdagmorgen (v.a. 10.00 uur) houdt de werkgroep 'bibliotheek' zich bezig met de digitalisering van onze documentatie.

Om de veertien dagen op dinsdagmiddag in de oneven weken werkt in de oudheidkamer de werkgroep 'archeologie'. De genealogieavonden hebben plaats op de eerste maandagavond van de maand vanaf 19.30 uur.

U bent van harte welkom om eens binnen te lopen. De oudheidkamer bevindt zich in het Dorpshuis te Vinkeveen.

Agenda

- 6 juni** Lezing Genealogie (20.00 uur Dorpshuis Vinkeveen)
- 13 juli** Jaarmarkt Vinkeveen (10.00 uur tot 21.00 uur)
- 5 september** Genealogie inloopavond (19.30 Ohk, Vinkeveen)
- 10 september** Braderie Wilnis (10.00 uur tot 16.00 uur)
- 3 oktober** Genealogie lezing (19.30 uur Dorpshuis Vinkeveen)
- 7 november** Werkgroep Genealogie: "Stamboomproject De Ronde Venen".
- 17 november** Algemene vergadering met lezing Palingvisserij (20.00 uur Schakel, Wilnis)

Jaarvergadering

Op 19 april hielden we onze algemene voorjaarsledenvergadering in gebouw Irene te Mijdrecht. Tijdens die vergadering behandelden we de secretariële en financiële jaarverslagen van 2015. De aanwezige leden stelden deze verslagen onder goedkeuring vast en ook de penningmeester werd decharge verleend. Ons nieuwe bestuurslid Paul Hoogers (archeologie) werd aangesteld. Wiesje Dijkxhoorn deed een oproep aangaande onze gemeentelijke monumenten en na de pauze hield Reinier Hopmans een met vele foto's verluchtigde voordracht over veenlijken.

Postabonnees

Uit het verslag van de algemene vergadering van november 2015 citeren we: "Wij willen een extra bijdrage vragen aan onze leden, die de Proosdijkoerier per post ontvangen. De portokosten voor deze leden is € 7,50 per jaar (vier edities). Wij willen per 1 januari 2017 het lidmaatschap voor leden die de Proosdijkoerier per post ontvangen verhogen naar € 25,- per jaar. Voor de andere leden blijft het lidmaatschap € 17,50 per jaar."

Uw mening?

We zijn zeer verguld met de vele positieve reacties, die we elke keer krijgen op ons kwartaalblad en onze nieuwsbrieven. Veel dank daarvoor. Toch vragen we nadrukkelijk uw mening. Bent u tevreden over de Proosdijkoerier en/ of de nieuwsbrief of heeft u opmerkingen over de inhoud, de opmaak, de leesbaarheid, de verhouding tekst/afbeeldingen, het aantal pagina's of het aantal uitgaven per jaar?

Uw reactie kunt u sturen per e-mail aan meuls63@planet.nl of per brief aan Jaap Meulstee, Conincksmeer 5, 3645 WG te Vinkeveen. Alvast bijzonder dank voor uw betrokkenheid.

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden', geregistreerd onder ISSN 1388-7165.

Redactieadres

Dhr. Jaap Meulstee
Adres: Conincksmeer 5, 3645 WG Vinkeveen
E-mail: meuls63@planet.nl

Tekstredactie

Dhr. Jan Rouwenhorst

Vormgeving

Peploen
Website: www.peploen.nl

Drukwerk

Drukkerij Avanti Wilnis
Website: www.drukkerijavanti.nl

Voorzitter

Dhr. Jaap Meulstee
E-mail: meuls63@planet.nl

Secretaris, excursies en lezingen

Mw. Geertje Oerlemans
Adres: Burgemeester de Voogtlaan 41, 3648 XD Wilnis
Telefoon: 0297 - 256660
E-mail: geertje.oerlemans@ziggo.nl

Penningmeester

Dhr. Jan van Breukelen
E-mail: jm.vanbreukelen@xs4all.nl

Algemeen adjunct

Dhr. Hans van Zwieten
E-mail: ha911@live.nl

Algemene zaken (aspirant bestuurslid)

Dhr. R. Blans
E-mail: rob.blans@eu.nl

Archeologie

Dhr. Paul Hoogers
E-mail: p.hoogers@icloud.com

Foto's, Facebook, Gilde

Mw. Marie-José van Bunningen
E-mail: mariejose49@ziggo.nl

Heemkunde

Dhr. Harry Hoefkens
E-mail: h.m.hoefkens@kpnplanet.nl

Genealogie

Dhr. Hans van Dreumel
E-mail: h.v.dreumel@gmail.com

Monumenten (aspirant bestuurslid)

Mw. W. Dijkxhoorn
E-mail: w.dijkxhoorn@ziggo.nl

PR en documentatie

Dhr. Co Oudshoorn
E-mail: co.oudshoorn@planet.nl

Ledenadministratie

E-mail: administratie@proosdijlanden.nl
Aanmelding voor het lidmaatschap kan bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Postadres vereniging

Postbus 65, 3648 ZH Wilnis
Bankrekeningnummer NL89 RABO 0369 6185 05

Website: www.proosdijlanden.nl

E-mail: info@proosdijlanden.nl

Contributie: €17,50 per jaar

Losse exemplaren van de Proosdijkoerier € 4,90 per stuk

Oplage: Circa 1100

Nieuwe leden

Mevr. J. v.d. Woldt	Vinkeveen
Mevr. G. v. Staveren-Jaski	Wilnis
Hr. J. H. van Vliet	Wageningen
Hr. H. v.d. Berg	Uithoorn
Hr. H. Rademaker	De Hoef

Ook lid worden?

Bel dan naar 0297 - 282190 of stuur een e-mail naar administratie@proosdijlanden.nl

"U gaat uw lidmaatschap van de Historische Vereniging De Proosdijlanden aan voor onbepaalde tijd en dat lidmaatschap wordt telkens automatisch voor een jaar verlengd.

Daar hoeft u niets voor te doen. U kunt uw lidmaatschap opzeggen uiterlijk vier weken voor het begin van een nieuw kalenderjaar. Als lid van de vereniging ontvangt u De Proosdijkoerier en na aanmelding hiervoor via de website ook onze digitale nieuwsbrief".

DOELSTELLING VAN DE VERENIGING:

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Copyright

Overname van artikelen uit de Proosdijkoerier is toegestaan mits met uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

**Inleverdatum kopij volgende nummer:
1 augustus 2016**

ADVERTENTIEPAGINA BINNENZIJDE OMSLAG
IN BEZIT VAN AVANTI

ADVERTENTIEPAGINA ACHTERZIJDE OMSLAG

RABOBANK

IN BEZIT VAN AVANTI